

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 15.

Lördagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 88, angående pension åt direktören vid Pulkovas observatorium J. O. Backlunds änka Ulrika Katarina Backlund;

nr 89, angående löneförbättring åt lärarna vid bergsskolorna i Filipstad och Falun;

nr 107, angående täckande av merkostnad för omändring av pansarbåten Svea till depå- och verkstadsfartyg för undervattensbåtar;

nr 108, angående användande av femte huvudtitelns allmänna besparingar till täckande av merkostnad för utförande av minrälsanordningar å kanonbåtarna Rota och Disa;

nr 109, angående användande av behållning å reservationsanslaget till krigsövningar vid kustfästningarna till bestridande av kostnader för militär tjänstgöring eller studieresor utomlands för officerare vid kustartilleriet; samt

nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Justerades protokollen för den 14 och den 17 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om enskilda vägar på landet;

Första kammarens protokoll 1920. Nr 15.

nr 20, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av förslag till en på vissa angivna grunder byggd ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar samt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om en lag om uthålligt skogsbruk beträffande enskilda skogar; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa med anledning av färdigställandet av dubbelspåret Rönninge—Ström för statens järnvägar obehövligen markområden; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag beträffande statsverksamhet på konstgödseltillverkningens område.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens år 1919 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1918.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valföretagningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Alexanderson	med 88 röster
» Antonsson	» 88 »
» Berglund	» 88 »
» Boberg	» 88 »
» Ekman, Karl Johan	» 88 »
» Frändén	» 88 »
» Hansson, Sigfrid, ...	» 88 »
» Jespersen	» 88 »
» Johansson, Carl, ...	» 88 »
» Johansson, Johan, i Kälkebo	» 88 »
» Klefbeck	» 88 »
» Kobb	» 88 »
» von Kock	» 88 »
» Lindhagen	» 88 »
» Modig	» 88 »
» Nilsson, Petrus, ...	» 88 »
» Nilsson, Gustaf, ...	» 88 »
» Nilson, K. A., ...	» 88 »
» Olsson, Åhlmans Olof, ...	» 88 »
» Pers	» 88 »
» Pålsson	» 88 »
» von Sydow	» 88 »
» Tengdahl	» 88 »
» Akerman	» 88 »

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse en mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Juhlin, Malcolm, ...	med 88 röster.
› Bodin	› 88 ›
› Johansson, J. B., ...	› 88 ›
› Linder	› 88 ›
› Norling	› 88 ›
› Sigfrid	› 88 ›

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Vid föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 8. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs, men bordklades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar om anslag för fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen. *Anslag till fullföljande av vissa kasernbyggnadsarbeten.*

I anslutning till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar hade utskottet i föreliggande utlåtande tillstyrkt, att riksdagen måtte för fullföljande av arbetena å de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemang för femton infanteriregementen

a) å extra stat för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 4,810,500 kronor;

b) å tilläggsstat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,200,000 kronor.

Herr Ericsson. A a b y: Herr greve och talman, mina her- rar! I samband med detta ärende skall jag be att få uttala ett beklagande av det sätt, på vilket byggnadsarbetena vid dessa kasernetablissemang bedrivits. Jag har varit i tillfälle att följa arbetena vid särskilt ett av dessa etablissemang, och jag har den bestämda uppfattningen, att arbetet skulle ha kunnat utföras på sådant sätt, att icke de stora olägenheter, som nu inträffat för vederbörande re- gementen, behövt uppstå. Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet

Anslag till
fullföljande av
vissa
kasernbygg-
nadsarbeten.
(Forts.)

på vilka oerhörda olägenheter det har medfört för dessa regementen. Särskilt för officers- och underofficerskårerna och även för det befäl, som utgår från manskapet, att dessa kasernetablissemang ej inom rimlig tid blivit färdiga. Officersbefälet har tvingats att tillbringa en del av tiden på mötesplatserna, en del i andra avlägsna kaserner, och när de nu trodde, att de skulle stå inför möjligheten att få kasernerna färdiga till inflyttning, ha de i sista stund, en månad dessförinnan, fått den underrättelsen, att det ej kunde ske. Varigenom familjerna måst splittras. Männen förlades på kommandering i andra städer, vilket för officerare och underofficerare med deras ej på flera årtionden reglerade löner naturligtvis har medfört de allra största olägenheter. De ha fått hålla sig bostäder på två. ända till tre ställen, och vad det betyder i detta bostadsbristens tidevarv, kunna herrarna naturligtvis förstå.

Jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till nu föreliggande statsutskottsutlåtande, men till detta bifall ber jag att, då jag ser herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet här närvarande, få foga en vördsam hemställan till honom, att han ville göra allt vad i hans makt står för att förminska de olägenheter, som genom det långsamma uppförandet av dessa kasernetablissemang uppstå för vederbörande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av vissa framställningar, rörande anslag under tilläggsstatens för år 1920 femte huvudtitel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Förhöjning av
vissa dag-
traktamenten.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamenten för extra förrättningar i statens ärenden jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en till riksdagen avlåten, den 16 januari 1920 dagtecknad proposition, nr 43, hade Kungl. Maj:ts, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna de i statsrådsprotokollet av departementschefen förordade huvudgrunder för en provisorisk förhöjning av den jämlikt resereglementet den 13 december 1907 för extra förrättningar i statens ärenden utgående traktamentsersättning att gälla till dess nytt resereglemente kunde komma att träda i kraft.

Enligt resereglementet den 13 december 1907 utgick traktamentsersättning med följande belopp, nämligen:

för första klassen (statsråd, generaler, ärkebiskop m. fl.)	15 kronor
» andra » (landshövdingar, överstar, biskopar m. fl.)	13 »

för tredje klassen (ledamöter i centrala ämbetsverk, överstelöjtnanter m. fl.)	11 kronor,	<i>Förhöjning av vissa dagtraktamenten.</i> (Forts.)
» fjärde » (notarier, jägmästare, kaptener, löjtnanter m. fl.)	8 »	
» femte » (nämndemän, underofficerare, lotsförmän m. fl.)	6 »	
» sjätte » (vaktmästare, kronojägare, manskap vid armén och flottan m. fl.)	4 »	

Traktamentsersättningen hade sedermera jämlikt kungl. kungörelsen den 26 februari 1918 (sv. författn.-saml. nr 99) höjts med 3 kronor för varje klass och utgjorde sålunda för närvarande:

för första klassen	18 kronor,
» andra »	16 »
» tredje »	14 »
» fjärde »	11 »
» femte »	9 »
» sjätte »	7 »

Det av Kungl. Maj:ts nu framlagda förslaget avsåg i jämförelse med de ursprungliga traktamentsbeloppen följande förhöjningar, nämligen:

för första klassen med 9 kronor till 24 kronor eller med 60 procent	
» andra » » 9 » » 22 » » » 69,23 »	
» tredje » » 8 » » 19 » » » 72,73 »	
» fjärde » » 7 » » 15 » » » 87,50 »	
» femte » » 6 » » 12 » » » 100 »	
» sjätte » » 5 » » 9 » » » 125 »	

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle de sålunda förordade förhöjningarna tillämpas från och med innevarande års början.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *G. Strömberg* väckt motion, nr 214, vari föreslagits, att riksdagen, med anledning av propositionen i fråga, måtte besluta sådana ändringar i det framlagda förslaget till provisorisk höjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamenten för extra förrättningar i statens ärenden, att förhöjningen för respektive klasser skulle utgå med följande belopp: första klassen 24 kronor, andra klassen 22 kronor, tredje klassen 20 kronor, fjärde klassen 17 kronor, femte klassen 14 kronor och sjätte klassen 11 kronor att gälla intill dess nytt resereglemente kunde komma att träda i kraft.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å herr *Strömbergs* berörda motion, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, godkänna de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 16 januari 1920 av departementschefen förordade huvudgrunder för en provisorisk förhöjning av den jämlikt resereglementet den 13 december 1907 för extra för-

Förhöjning av vissa dagtraktamenten. rättningar i statens ärenden utgående traktamentsersättning att gälla till dess nytt resereglemente kunde komma att träda i kraft.

(Forts.)

Herr Strömberg: Herr talman, mina herrar! Vid genomläsandet av regeringens här föreliggande förslag föreföll det mig, som om de höjningar, som där föreslagits, icke vore fullt rättvist avvägda, och jag tillät mig i min motion framställa vissa ändringsförslag. Nu har ju statsutskottet enhälligt förordat regeringens framställning, och jag ber att få säga, att jag är tillräckligt gammal riksdagsman för att förstå det fruktlösa i att mot ett enigt statsutskott få ett annat beslut i kammaren. Jag kommer således att inskränka mig till att i det väsentliga yrka bifall till utskottets hemställan, dock med någon ändring i vad det gäller tiden för dessa förhöjningars ikraftträdande, och jag ber därför, herr talman, att med några ord få understryka de synpunkter jag i motionen framfört.

Frågan gäller ju här att i avvaktan på en allmän revision av 1907 års resereglemente företaga tillfälliga höjningar i de dagtraktamenten, som utgå för respektive klasser, och man har stannat vid en förhöjning, som för högsta klassen skulle medföra ett dagtraktamente upp till 24 kronor och för lägsta klassen en förhöjning till 9 kronor. Det föreligger således mellan första och sjätte klassen en skillnad i dagtraktamente på icke mindre än 15 kronor. Nu är det ju så — det känner envar, som något sysslat med dessa saker — att det är mycket svårt för befattningshavare av olika grader att under tjänsteresorna åstadkomma någon nämnvärd skillnad i kostnaderna. Befattningshavare, som tillhöra lägsta klassen, få på hotell och gästgivaregårdar betala samma pris för rum och mat som de befattningshavare, vilka resa efter högre klass, och det kan icke hjälpas, att denna klassificering ej verkar fullt rättvis. Var nu det fallet redan förut, kommer klytan att genom regeringens förslag än ytterligare vidgas. Högsta klassen får, som jag nyss nämnde, en höjning av 9 kronor, således en lika stor ökning, som den lägsta klassen, d. v. s. sjätte klassen, får i både dagtraktamente och tillägg. Jag vill härmed icke ha sagt, att ett dagtraktamente av 24 kronor är för högt, men vad jag med skärpa vill framhålla är, att ett dagtraktamente av 9 kronor är absolut otillräckligt i dessa tider, och det tror jag också, att alla kunna vara ense med mig om. Jag tycker därför, att då jag i min motion föreslagit ett så blygsamt belopp som 11 kronor för den sista klassen, 14 kronor för den näst sista o. s. v., dessa belopp äro så anspråklösa, att utskottet mycket väl kunde gått med på desamma.

Det framhålles som det egentliga skälet mot min motion, att man icke vill föregripa den förestående revisionen av resereglementet. Då ber jag få säga, att detta också är en hänsyn, som jag tagit i min motion; eljes skulle jag kommit fram till ett yrkande om helt andra belopp. Jag hoppas emellertid, att den slutliga revisionen må leda till, att antalet klasser inskränkes i högre grad, än de sakkunniga tyckas ämnat föreslå, och jag tager fasta på utskottets framhållande av att dagtraktamentena för de lägre klasserna äro alldeles otillräckliga.

Denna fråga är av icke så liten betydelse för en stor del av statstjänarkåren och icke endast för denna, utan den har, vågar jag säga, sin betydelse även för det allmänna, ty vi kunna vara på det klara med att det måste verka återhållande på plikten att företaga tjänsteresor, på vilka befattningshavarna måste vidkännas avsevärda personliga uppoffringar, såsom ock departementschefen framhåller.

*Förhöjning av
vissa dag-
traktamenten.
(Forts.)*

Jag ber också framför allt att få beklaga, att utskottet ej velat gå med på Kungl. Maj:ts framställning i vad det gäller tiden för dessa förhöjningars tillämpning. Kungl. Maj:t föreslår, att dessa små höjningar, som här skulle komma att tillämpas och som skulle bli en avsevärd hjälp för de befattningshavare det här gäller, skulle ha retroaktiv verkan från den 1 januari innevarande år. Utskottet har stannat vid att föreslå, att de skulle träda i kraft den 1 mars, men jag tror för min del icke, att det hade varit oriktigt att i denna punkt följa Kungl. Maj:ts förslag och således också få denna korta retroaktiva verkan.

Det är ur dessa synpunkter jag vill tillåta mig framställa ett särskilt yrkande, och detta skulle gå ut på att sista punkten i utskottets motivering måtte få utgå, och att således Kungl. Maj:ts förslag skulle bifallas i vad det gäller själva tillämpningen av dessa provisoriska tillägg.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med nyssnämnda ändring.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Som kammaren finner, har utskottet erkänt, att en provisorisk förbättring av dagtraktamentena är av behovet påkallad, och utskottet har ju också i fråga om beloppen för de olika klasserna accepterat det förslag, Kungl. Maj:t framlagt. Beträffande motionärens förslag fann utskottet, efter att ha tagit del av det förslag till definitiv förändring av resereglementet, som vissa sakkunniga utarbetat, att det ej vore möjligt att för närvarande gå med på vad motionären föreslagit, enär man därigenom skulle komma upp till de gränser, som det definitiva förslaget rör sig med. Men utskottet har på det sätt tillmötesgått — det erkänner ju även motionären — hans uppfattning, att utskottet uttalat, att ersättningarna till befattningshavare tillhörande de lägre klasserna synas ganska knappt tilltagna.

Vad beträffar tiden för tillämpningen av denna provisoriska reglering, har Kungl. Maj:t föreslagit, att den skulle retroaktivt tillämpas från den 1 januari innevarande år. Sättet att retroaktivt tillämpa förändringar vid ersättningar av denna art är ju en nyhet. Tidigare har man både inom riksdagen och statsutskottet hållit på, att retroaktivt tillämpning i sådana avseenden icke lämpligen kunde och borde förekomma, och jag tror, att det föreligger tillräckliga skäl att ej heller göra det i nu förevarande fall. Man kan ju bland annat exempelvis peka på, att länsstyrelserna för närvarande redovisa månadsvis, och då skulle det för dem bliva nya utbetalningar i fall, där redan likvid blivit verkställd, varigenom också dubbla redovisningar skulle bli nödvändiga. Jag tror således det är riktigt.

*Förhöjning av
vissa dag-
traktamenten.*

(Forts.)

att riksdagen här följer statsutskottet, jämväl när det gäller tiden för tillämpningen. Det fanns till en början sympatier inom utskottet för motionärens uppfattning och Kungl. Maj:ts förslag i fråga om tiden för tillämpningen, men sedan man utrett, vad bifall i det avseendet skulle innebära, blev det fullständig enighet om det förslag, som nu föreligger från utskottets sida.

Jag hemställer således, herr greve och talman, om bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr S t r ö m b e r g: Gentemot herr Ekmans anförande, att det är med hänsyn till den blivande revisionen som man icke skall föregripa dessa dagtraktamentens belopp, ber jag att få säga, att den risken icke kan vara så särskilt stor, ty det är så, att enligt de sakkunnigas förslag kommer det att ske en uppdelning av de totala dagtraktamentena i dag- och natt-traktamenten. Således då en tjänsteman företager en förrättning, som endast tager dagen i anspråk, har han rätt att debitera endast dagtraktamente, under det att om det gäller en längre resa, då han måste vistas utom stationeringsorten, han får debitera både natt- och dagtraktamente. Det kan ju då icke bli tal om, att dessa sammanlagda natt- och dagtraktamenten skulle bli lägre än vad i min motion föreslås. Det enda man kan befara är, att detta dagtraktamente, som avskiljes från natt-traktamente, skulle i något enskilt fall bliva lägre än de sakkunniga föreslå, men den risken förefaller mig vara oväsentlig.

Jag tror i fråga om det yrkande jag tillåtit mig framställa, att då ju statskontoret tillstyrkt den linjen och Kungl. Maj:t gått med på att låta förhöjningarna få retroaktiv verkan från den 1 januari, det icke synes, som om den faran vore så väsentligt stor. Det har ju förekommit, att vi i riksdagen beträffande dyrtidstilläggen åt stats-tjänarna gått på samma linje och låtit dem få retroaktiv verkan.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt med godkännande av motiveringen samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med utelämnande av sista stycket i utskottets motivering; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av väckt motion om ändring av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 116, hade herr *Johan Nilsson* i Malmö hemställt, att riksdagen för sin del ville besluta, att stadgandet i 55 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen skulle erhålla följande lydelse:

»Vid offentlig varit -, cirkus- eller annan dylik föreställning eller med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utf res instrumentalmusik, samt teater, då skådespel där uppföres, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig dans- tillställning m  utskänkning av spritdrycker icke ske i lokal eller  n offentlig föreställning, där föreställningen äger rum eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock m  K. B., efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, f r särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.»

Ang.
utskänkning
av spritdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på åberopade grun- der hemställt, att herr Johan Nilssons förevarande motion, I: 116. om ändring av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusedrycker, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr R ing, friherre Fleming samt herrar Boman, Heyman, Jönsson i Boa och Kant, vilka yrkat bifall till motionen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman, mina herrar! Jag ber att med några ord få motivera den motion jag v ekt, som önskar en blygsam ändring av rusedrycksf rs ljningsf rordningens 55 § 2 mom. Innan jag g r det, vill jag emellertid till förebyggande av missf rstand avgiva den förklaringen, att jag är principiell anhängare av de restriktioner, som röra utskänkning i allmänhet. Jag anser nämligen, att den stora massan av ett samhälles medborgare måste underkasta sig vissa besvärligheter, om man därigenom kan komma åt de största överdrifterna, då det gäller alkoholkonsumtionen. Det finns emellertid två slags restriktioner — sådana som kunna anses hava en god mening, och sådana, som alldeles sakna en sådan. I det senare fallet äro de till stor skada för det goda syfte man avsett att därmed främja. Frågan om restriktionerna  r alltså ett mycket ömtåligt sp rsm l. Saknar en restriktion mening, undergräver den också respekten för dylika förordningar i allmänhet. En sak, som förtjänat bättre, för därmed lätt utseende av något löjligt.

En restriktion, som icke gagnar nykterhetssaken och som därför förefaller att vara utan mening, är den, som jag genom min föreliggande motion s ker få avskaffad. Vad vinnes nu med existensen av ifrågavarande restriktion? Alldeles ingenting. Alkoholkonsumtionen på en stor del av landets teatrar blir genom denna restriktion varken större eller mindre. Vinsten blir, enligt min mening, endast den, att man kommer att trakassera teaterpubliken, även om detta naturligtvis icke varit myndigheternas mening. Om vi fråga oss, huru det går till vid våra teatrar, känna vi det litet var. Jag skall taga ett exempel — alla exempel äro ungefär lika — från min egen hemstad, Malmö. Där var det så, att, innan denna restriktion blev antagen, det fanns en gång direkt från första raden så gott som in till restaurangen, där man kunde rekvirera, vad man behagade. Sedan restriktionen kommit till, stängdes dessa dörrar, och teaterpubliken f r nu vandra ned på gatan, gå två steg där

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.

(Forts.)

och genom en annan trappuppgång, som leder upp till restaurangen för att alltså där få vad man tidigare fått där, då denna restriktion icke fanns till. Vad vinnes nu med detta? Alldeles ingenting, såsom jag förut sagt. Om dörrarna öppnas, så får man precis detsamma, som om man går ned den ena trappuppgången och upp genom den andra. Jag kan icke hjälpa, att jag anser denna anordning vara meningslös, då den icke på något sätt gagnar det syfte man avsett att gagna.

Härom dagen sade en ledamot av bevillningsutskottet till mig: vi ha yrkat avslag på din motion, därför att vi ansett, att teaterpubliken kan var utan starka drycker under teaterföreställningarna. Ja, har verkligen bevillningsutskottets majoritet, som hänger på en röst, haft den uppfattningen, förefaller det mig, som om den alldeles misstagit sig. Det serveras numera icke spritdrycker vare sig på teaterrestaurangerna eller på annat ställe annat än om man samtidigt intager måltid, och jag förmodar, att pauserna, även om de äro långa, icke medgiva något sådant. Alltså, teaterpubliken superar först efteråt, och då blir den i tillfälle att få de drycker, som man nu genom denna restriktion tror sig taga ifrån densamma. När utskottets majoritet därför säger, att den har samma skäl för sin uppfattning i dag som den gången denna restriktion kom till, förefaller det mig, som om utskottet säger någonting, som är mindre riktigt. När denna restriktion kom till, fanns ingen ransonering av dessa alkoholdrycker på restaurangerna. Nu däremot finnes en sådan ransonering, och även om man öppnar dörrarna mellan teatern och restaurangen, blir det varken större eller mindre konsumtion. Det är alltså icke något syfte att åstadkomma ökad alkoholkonsumtion, som föranlett mig att väcka denna motion, utan helt enkelt att jag anser den lilla ändringen böra vidtagas att dörrarna mellan teatern och restaurangen öppnas, så att, ifall folk under teaterföreställningen vilja intaga läskedrycker eller någonting annat, de må kunna gå raka vägen in och icke behöva gå nedanom, vilket, jag kan icke hjälpa det, synes mig vara löjligt.

Ja, herr talman, jag anser alltså, att 55 § i nämnda förordning bör ändras i den riktning, att allmänheten icke på något sätt känner sig trakasserad. Jag anser, att riksdagen icke heller bör känna det som någon självuppgivelse, om en sådan ändring företages. Det enda skäl, som egentligen finnes kvar, är det, att riksdagen så nyligen fattat beslut angående denna detalj, att det måhända kunde anses olämpligt att nu upphäva ett så nyligen fattat beslut. Men om det verkligen är så, som jag tror, att denna restriktion icke gagnar det syfte den avser att gagna, finner jag, att riksdagen utan någon självuppgivelse alls kan bifalla min motion.

Herr talman, jag hemställer, att kammaren måtte bifalla min motion och ber alltså att få yrka bifall till densamma.

Herr Nilson, Karl August: Jag är tacksam för det första ord motionären fälde i dag, nämligen att han vore principiell anhängare av restriktioner. Det var glädjande att höra detta, men på samma gång kan jag icke finna, att det riktigt sammanfaller med det

yrkande motionären i dag gjort. Visst kan det väl vara mening i att teaterpubliken förfriskar sig med läskedrycker, såsom motionären uppgav vara ändamålet med motionen. Ingen har heller inom bevillningsutskottet haft den ringaste tanke på att lägga något hinder i vägen för servering av konditorivaror och läskedrycker under mellanakterna åt den, som så önskar. Men det är icke därom saken handlar, utan den handlar om, huruvida riksdagen skall besluta att öppna dörrarna för spritservering. Jag vågar betvivla, att deras uppfattning är riktig, som anse, att det icke kommer att serveras mera, om dörrarna till restaurangen hållas öppna, än om de hållas stängda. Stängas dörrarna helt och hållet, tror jag, att det kommer att serveras mindre, än om de hållas öppna; därom kunna vi nog alla vara ense. Men här har herr Nilsson dragit fram ett exempel, som är fullkomligt enastående eller åtminstone synnerligt sällsynt och som icke kan få vara utgångspunkten för en allmängiltig lagstiftning. Det exempel herr Nilsson anförde från Malmö, att dörrarna till restaurangen stängas igen och restauratören fortfarande serverar sprit bakom stängda dörrar, må gälla för Malmö. Men jag förmodar, att Malmö kan ordna den saken så, som det befinner lämpligt, och om man önskar, att dörrarna skola öppnas och ingen spritservering ske, så tror jag, att det är möjligt att åstadkomma detta i Malmö såväl som på andra ställen. I de flesta fall står foajén i anslutning till teatern, men det är icke vanligt, att mat serveras i foajén. I Stockholm serveras, såsom allmänt är känt, i foajéerna vatten, läskedrycker, konditorivaror och dylikt, och detta kan också ske i Malmö. Men att riksdagen skulle vidtaga åtgärder för att öppna spritservering under teaterföreställningar, förmodar jag, att icke ens denna kammare numera vill vara med om. Jag vill i det avseendet hemställa till motionären och till reservanterna, som följt motionären, om det finnes någon anledning att servera spritdrycker på teatrarna, men neka sådan servering på cirkus, kabareter och varietéer, att öppna servering av spritdrycker för några, men icke för andra. Cirkusbyggnaden i Stockholm t. ex. har ungefär samma belägenhet som den lokal herr Nilsson talade om i Malmö. Det finnes ingång från cirkus till restaurangen, varför skulle man icke lika gärna få servera sprit under cirkusföreställningarna i denna restaurang som i den av herr Nilsson omnämnda restaurangen i Malmö? Det är, enligt mitt förmenande alldeles oriktigt att öppna för den ena, men icke för den andra.

För det andra: vilka verkliga skäl finnas för att sprit skall serveras under mellanakterna i restauranger eller foajéer, då teaterföreställningar pågå? Jag har aldrig kunnat få något svar på den frågan. En konsert eller ett föredrag kan räcka lika länge som en teaterföreställning, men ingen sätter i fråga, att vid sådana tillfällen sprit skulle serveras under pauserna. I fråga om teatrarna tyckes det vara en annan sak. Då måste enligt mångas mening sprit serveras. Om herr Nilsson själv är angelägen att hålla nykterhetstillståndet i landet uppe, om han vill medverka till att dryckesvanan åtminstone avskrivs eller om han vill vara med om att göra någonting för att hålla ung-

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)*

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)

domen borta från dessa tillfällen, att vänja den in i andra förhållanden, vanor och seder, så kan jag icke förstå, huru han i detta fall vill vara med om att öppna dörrarna för en spritservering, som ovillkorligen kommer att leda till, att sprit kommer att serveras just till sådana samhällsskikt, som han kanske helst skulle önska hölles borta därifrån. Jag riktar den frågan på nytt: Vad är det för mening uti att öppna spritservering på det ena, men icke på det andra stället, och vilket verkligt behov föreligger för, att spritservering skall äga rum vid teaterföreställningar? Jag har väntat svar på denna fråga och jag väntar det fortfarande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Att svara på alla de frågor, som herr Nilson framställt, är icke så alldeles lätt. Då emellertid herr Nilson frågade: vad är det för skäl att öppna spritservering för teaterfoajéerna, men neka sådan servering vid cirkusföreställningar? vill jag säga, att jag anser honom fullt berättigad till en sådan fråga. Jag vet heller intet skäl härtill, utan jag tycker, att man kunde öppna spritservering för båda två. Men när det nu en gång blivit som det är, får man väl söka förbättra saken så småningom och taga det ena först och det andra sedan, så att man liksom känner sig för hur farlig saken är. Emellertid skall jag icke nu ingå i någon närmare diskussion om denna sak, den har ju flera gånger förut blivit debatterad, utan jag vill nöja mig med att till fullo instämma i den förste ärade talarens anförande. Jag vill blott säga, vilket också framgår såväl av motionen som av den förste ärade talarens anförande, att motionären endast avser att göra den ändring att, såsom det står i utskottets betänkande, »bereda undantag från det ifrågavarande utskänkingsförbudet för landets verkliga teatrar eller, med andra ord, att förbudet måtte så inskränkas, att detsamma icke komme att förhindra servering av rusdrycker inom restauranglokaler, vilka stå i inre förbindelse med lokal, där skådespel uppföres». Nu har emellertid ett fel insmygit sig här, ty det står i motionen, såsom den här relaterats, icke rusdrycker utan spritdrycker. Detta har icke varit motionärens avsikt, utan det beror på ett fel. Och likaså är ett ord uteglömt.

Då jag sålunda nu ber att få yrka bifall till motionen, sker det under den förutsättningen, att ordet »spritdrycker» utbytes mot *rusdrycker* samt att orden: »där föreställning äger rum» måtte utbytas mot: »där föreställning eller danstillställning äger rum», i vilket fall det blir överensstämmelse med förordningen sådan den är.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Den siste ärade talaren ställde en del frågor till mig, vilka jag emellertid tycker mig hava besvarat redan i mitt första anförande. Han frågade mig, varför man egentligen skulle öppna spritservering på teatrarna och icke på andra ställen. Det är en fråga, som förut blivit ställd till mig. Man har tyckt, att jag varit alltför blygsam i mitt ändringsyrkande. Jag skulle, har man sagt, låtit det sträcka sig vidare, så skulle jag ha

kunnat påräkna understöd för detsamma. Jag hade annars tänkt, att det är klädsamt att vara blygsam, men i detta fall har jag verkligen fått en motsatt uppfattning. Hade jag gått några steg längre, skulle möjligen min motion hava samlat flera röster än vad nu blir fallet. Men det är dock en skillnad mellan publik och publik, och när jag yrkat denna blygsamma ändring har jag gjort det därför, att teaterpubliken i allmänhet är så pass fostrad, att man med avseende å den icke behöver tillämpa denna restriktion. Jag medgiver, att man kanske har behov av den på andra ställen, men teaterpubliken har säkerligen icke behov av att på detta sätt få sin frihet begränsad.

*Aug.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga föres-
ställningar.*
(Forts.)

När samme ärade talare frågade mig, om icke konsumtionen bleve större, om man öppnade dörrarna, än där dörrarna vore stängda, så tyckte jag, att jag gav svar därpå redan i mitt första anförande, när jag sade, att, när teaterpubliken kommer ut på gatan och därifrån stiger upp i restaurangen, får den precis detsamma, som den får, om dörrarna äro öppna direkt. Och då det är så, att mattvånget finnes och teaterpubliken givetvis icke kan supera under teaterföreställningen, så kunna vi förstå, att dessa stängda dörrar egentligen endast hava till syfte att avstänga publiken från att intaga läskedrycker under teaterföreställningen. Samme ärade talare säger också, att exemplet från Malmö är enastående. Jag har nu visserligen icke haft tillfälle att själv se samma exempel här uppe i Stockholm, men enligt vad som berättats för mig, är förhållandet detsamma på Oscarsteatern, Dramatiska teatern och Södra teatern, och följaktligen är icke Malmö ensamt i det avseendet, att publiken skall så där narraktigt behöva springa ned på gatan för att komma upp på restaurangen. Exemplet finnes i stort sett över hela landet.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till motionen och går gärna med på den av herr Fleming föreslagna ändringen.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Ännu en gång har jag anledning vara tacksam för de medgivanden som gjorts från motsidan. Denna gång, då mot friherre Fleming, som så öppet och ärligt meddelar, att åtminstone reservanternas avsikt är, att på den av dem beträdda vägen först vinna det ena målet och sedan det andra; alltså först spritservering på teatrarna och sedan å kabareter och varitöer; men jag undrar, om motionären vill skriva under på denna framställning. Nog är det visst, att det ena leder till det andra, och ännu har jag icke fått något svar alls på min fråga, om behovet är större på teatrarna än på andra ställen. Herr Nilsson i Malmö säger, att det är skillnad på publik, men jag undrar, om icke samma personer, som gå på teatern, ibland även gå på cirkus, och då kan det väl icke vara så stor skillnad. Om det behövs i det ena fallet, så behövs det väl också i det andra, men kan det undvaras i ena fallet, kan det väl också undvaras i det andra; därom kunna vi väl vara överens. Jag tror vidare, att man här har tagit fullständigt miste, då man, såsom herr Nilsson, gör gällande, att det är samma varor, som serveras, om man har dörrarna till spritserveringslokalerna öppna eller icke. Dessutom vare sig, det nu är fråga om

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)*

spritservering eller servering av vin eller öl — såsom friherre Fleming vill göra gällande — så får sådan ju icke f. n. ske annat än till lagad mat och för matservering finns det väl åtminstone icke något behov i dessa fall, ty man hinner väl icke äta under den korta paus, som förekommer under en teaterföreställning. Jag har låtit mig berättas av personer, som hava en mycket ingående kännedom om förhållandena. huru det var förr. Då dessa utskänkingsställen voro öppna under teaterföreställningarna, så var det mycket störande för teaterpubliken att knappast en akt var slut, innan en del personer rusade ut och sedan kommo för sent in igen, då ridån på nytt gick upp. Publiken stördes naturligtvis härav, förutom det obehag det medförde att sitta bredvid en person, som det luktade sprit av. Jag har själv icke någon erfarenhet härav, men andra hava, som sagt, berättat för mig därom.

Jag tror, att riksdagen gör klokt i att vidhålla sin en gång fastade ståndpunkt och jag ber få betona att den rusdryckslagstiftning, i vilken detta moment ingår, har tillkommit alldeles särskilt på första kammarens framställning, då första kammaren önskat att få taga denna försäljningslagstiftning utan det lokala vetot. Jag hoppas därför, att första kammaren skall veta att hägna om denna lagstiftning, som den alldeles särskilt har frambragt.

Herr talman! Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Björkman: Herr greve och talman! Det är nog icke så, som den ärade motionären säger, att förhållandena i allmänhet äro lika med förhållandena i Malmö och på vissa andra håll. På många, många håll finns det numera ingen restaurangrörelse i samband med teater. Det finns ju även ställen i Stockholm, där det ej förekommer. I Malmö och även i Halmstad är det ju så, att teatern är en pendant till restaurangen och icke restaurangen en pendant till teatern. Vidare är det väl så, att det egentligen icke är teaterpubliken, som har största intresset av en sådan restaurangrörelse. Det visar sig ju också därav, att det är blott en del och naturligtvis en ytterst ringa del av teaterpubliken, som springer ut på gatan för att sedan därifrån gå upp för trapporna in i restaurangen. Jag har iakttagit här i Stockholm på sådana teatrar, där restaurang finnes i samma hus, att större delen av publiken sitter kvar i salongen under pauserna. Den, som har intresse av restaurangrörelsen, är teaterägaren, och jag förmodar, att det finns åtskilliga herrar stockholmare, som hava historien om Oscarsteatern i minne. Jag tror för övrigt förhållandet var något liknande även i fråga om en annan teater, där det visade sig, att just restaurangrörelsen gav teaterägaren indirekt en betydande inkomst. Samma förhållande gäller här som i fråga om stadshotellen i en del städer. Dessa hotell äro ju i allmänhet synnerligen luxuöst byggda och skulle naturligtvis förorsaka samhället en avsevärd förlust, därest icke, samtidigt med att hotellrörelsen uthyrdes, man också

finge hyra ut spritträttigheter. Efter vad jag vet, så är detta det dyrbaraste hyresföremålet.

Det är sant, som motionären yttrar, att inga spritdrycker få serveras annat än i samband med mat, men detta mattvång söker man nu få bort. Utskänkning av vin och öl eller pilsnerdricka, som det nu heter, är däremot icke förbunden med matservering och vinet icke ransonerat, utan det kan utskänkas i hur stor myckenhet som helst.

Här sadades vidare, att teaterpubliken skulle vara finare än exempelvis cirkuspubliken, och att man fördenskull skulle göra någon skillnad. Jag har haft tillfälle att — jag höll på att säga olyckligtvis — besöka ett par teatrar i sällskap med landsortsbor, som kommit till Stockholm, och då har jag funnit, att teaterpubliken sannerligen icke var av bättre kvalitet än cirkuspubliken.

För mig, herr greve och talman, finnes det inga skäl att gå med på den av motionären föreslagna förändringen, och jag hemställer därför, att utskottets hemställan måtte bifallas.

Herr Boman: Herr greve och talman! Gentemot den talare, som här fört utskottets talan och som framställde den frågan, om det finns någon anledning att göra skillnad uti ifrågavarande avseende mellan teater och varieté, cirkus eller cabaret, vill jag säga, att teaterbyggnaderna i allmänhet äro inredda med foajéer, där servering sedan urgammalt ägt rum, och det synes mig, som om man alldeles skulle hava förbisett en fråga, som dock icke är alldeles utan betydelse.

De nöjen, som våra teatrar bjuda, hava väl ändå ett något högre värde, än vad som bjudes på de andra ställena, låt vara att det finnes undantag. En sådan åtgärd, som den nu rådande lagstiftningen medför, vållar med nödvändighet, att den ekonomiska avkastningen från en teaterbyggnad försämrats, då foajén icke kan lämna någon nämnvärd inkomst. Detta leder till att nöjet att gå på teatrar blir dyrare, än det borde vara. Om nu gällande lagbestämmelse medförde något bättre resultat i nykterhetsavseende, kunde det väl vara något skäl därför, men det har påvisats, särskilt av motionären, att betydelsen därav i nykterhetshänseende måste betraktas såsom ingen. Det är på denna grund, herr greve och talman, som jag anser, att utskottets reservanter haft rätt, då de velat tillstyrka den rättighet, som motionären avser, och jag vill erinra om, hurusom denna kammare förra året utan votering godkände ett förslag, som gick vida längre.

Då utskottets vice ordförande formulerat ett yrkande, som jag tror är lämpligare än motionärens, skall jag be att få yrka bifall till det yrkande, som framställdes av friherre Fleming.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Herr Björkman säger, att det endast är en ringa del av teaterpubliken, som önskar en sådan förändring som den jag här föreslagit. Jag kan emellertid säga herr Björkman, att nere i min provins äro många

Ang.
utskänkning
av spritdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.

nykterhetsvänner just för detta förslag, och en av nykterhetsrörelsens starkaste förkämpar och den mest intresserade härför i Skåne är just en av dem, som hemställt till mig, att jag skulle väcka denna motion. Det är nämligen en man som under många år redigerat nykterhetsrörelsens egen tidning i Skåne, redaktören Alfred Larsson.

(Forts.)

När herr Nilson i Kristinehamn säger, att första kammaren bör vidhålla sin ståndpunkt, därför att denna lagstiftning kommit till på första kammarens krav, så får jag uppriktigt säga, att jag icke läst igenom allt, som kanske är behöfligt att känna för att behärska den frågan, men jag har låtit mig berättas, att denna bestämmelse rörande teatern egentligen har kommit till på ganska svaga grunder. Det var nämligen så, har man sagt mig, att en ledamot av nykterhetskommittén en kväll besökte en teater här i staden och där begärde att få en flaska vichyvatten. Servitrisen, han eller hon, vem det var, svarade, att sådant hade de icke. Personen i fråga blev mycket förargad över detta och min mening är också, att han hade stor anledning därtill. Just det obehag, som han då råkade ut för, har också i icke ringa mån medverkat till att vi här i landet hava fått denna lagstiftning rörande teatern.

Jag har icke, såsom möjligen någon tror, framlagt denna motion av personligt tycke, ty jag går sällan på teatern, utan därför att jag anser restriktionen vara meningslös, och därför att människor ur alla kategorier ansett, att jag borde framlägga en sådan motion.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det under behandling varande betänkandet yrkats ej mindre att utskottets hemställan skulle bifallas än även, av friherre Fleming, att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen med den ändring, att dels ordet »spritdrycker» utbyttes mot »rusdrycker», dels ock mellan orden »föreställningen» och »äger rum» insattes orden »eller danstillställningen».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 3 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen med den av friherre Fleming föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 55.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
i samband
med vissa
offentliga före-
ställningar.
(Forts.)*

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 101, angående rätt för kvinnliga biträdet hos domänstyrelsen A. M. T. Liljegren att övergå å ny lönestat för kvinnliga biträdesbefattningar hos styrelsen;

nr 102, angående ökat statsbidrag till jordbrukskassor;

nr 103, angående årliga understöd åt änkorna O. A. Wallander och J. A. Fernström;

nr 104, angående antagande av ett utav kakelugnsmakaren J. G. Öhlund i Luleå erbjudet ackord; samt

nr 106, angående försäljning av vissa kronoegendomar och uppåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av ett större antal laga fardagar.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande
laga fardagar
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 76, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Andersson* i Igelboda och *Hagman* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att möjliggöra införandet av ett större antal laga fardagar samt för riksdagen framlägga det förslag, som en dylik utredning kunde föranleda.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på grund av vad däri anförts hemställt, att ifrågakvarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Pettersson* i Södertälje, *Jan Erik Berglund* och *Johansson* i Gäre, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida genom ändring i nu gällande bestämmelser om laga fardagar vid hyresavtal eller på annat sätt en jämnare fördelning av byggnadsverksamheten över hela året skulle kunna åstadkommas, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Herr *Berglund*: Jag har tagit mig friheten att anmäla min reservation mot utskottets förslag till utlåtande i anledning av denna motion. Jag anser nämligen, att motionärerna framhållit så mycket, som talar för att en utökning av de lagbestämda fardagarnas antal verkligen kan hava skäl för sig och i varje fall

Om ändrade
bestämmelser
rörande
laga fardagar
m. m.
(Forts.)

förtjäna en utredning. Det huvudsakligaste skälet som motionärerna framhållit, är att man efter en sådan utökning skulle fördela arbetet inom byggnadsindustrien så, att arbetslöshetsperioderna icke skulle behöva vara så många och icke så långa som nu är fallet. Det är också ganska naturligt, att om fardagarnas antal ökas, man icke behöver koncentrera sig på att få byggnaderna färdiga precis till den 1 oktober utan även därutinnan skulle kunna genomföra en fördelning på flera tidpunkter under året. Vi hava numera jämväl den 1 april såsom fardag, men det synes icke vara tillräckligt.

Jag har förskaffat mig underrättelser av byggnadsarbetare och förmän, som arbeta i byggnadsbranschen, och de säga med en mun, att ett utökande av antalet fardagar skulle komma att hava mycket stor betydelse i kampen mot arbetslösheten. En annan sak är ju också, att om man icke skulle kunna gå med på antagandet av fardagarnas utökande åtminstone till tre eller fyra — jag tror icke, att man behöver gå så långt som motionärerna föreslå — så skulle likvisst en *omläggning* av fardagarna hava en viss betydelse. Om man skulle försöka förlägga fardagar till den 1 juni och den 1 december, så skulle med all sannolikhet flertalet flyttningar komma att förläggas till den 1 juni och detta av ganska naturliga skäl. Man kan nämligen knappast tänka sig någon olämpligare vald dag för flyttning än den 1 oktober. Den infaller den mest regniga och ruskiga tiden på året, dagarna äro korta och det är givet, att den dagen därför är synnerligen olämplig. Däremot skulle den 1 juni såsom fardag hava synnerligen stora fördelar, ty dels äro dagarna då långa och dels råder då vanligen vackert väder. Man kan jämväl förena flyttning inom staden med utflyttning till landet, vilket gör, att man icke behöver emballera möblerna mer än en gång. Vidare kan man låta reparera våningen eller lägenheten, dit man flyttat, medan man bor på landet under sommaren. Om man vid flyttning den 1 juni emballerar sina möbler, kunna de som icke behövas på landet, stå emballerade i våningen medan reparationen pågår, vilket med nuvarande flyttningstid vanligen måste ske sedan inflyttning skett till stort förlång för familjen. Våningen är lätt att göra i ordning, i samband med inflyttning från landet, och då slipper man ta i håll med flyttning omedelbart igen, om man är olycklig nog, att man måste flytta. Det är således åtskilliga skäl, som tala för ändring av laga fardagar.

Det är också byggnadstekniska skäl, som tala för detta förslag. Går man ut ifrån att det tager ungefär ett år att uppföra ett vanligt hus, får man tänka sig att man får lägga grunden och börja uppföra huset under vintern. Det arbete, som skall göras utomhus, måste alltså göras under den kallaste årstiden med åtföljande uppehåll på grund av köld o. s. v. Sedan skall arbetet inomhus, inredningsarbetet, som bör verkställas medan huset är täckt och fönster insatta försiggå på sommaren, då det är varmt. Denna indelning av arbetet borde naturligtvis, om flyttningstiden ändrades, kunna omläggas så, att det yttre arbetet i huvudsak sker på sommaren och inredningsarbetet

under vintern, då huset kan vara igenbommat och hållas något så när varmt. *(Om ändrade bestämmelser rörande laga fardagar m. m.)*

Det kan ju anföras emot införande av flera fardagar, att man nu kan mura och för övrigt utföra vilket arbete som helst även på vintern. Arbetet kan ju — det vill jag erkänna — fördelas annorlunda även nu, men skulle kunna fördelas naturligare och lämpligare med införanden av flera fardagar eller om detta icke kan låta sig göra, flyttning av fardagar kunde ske till 1 juni och 1 december.

Det har råkat bliva ett litet fel i reservationen. Det har nämligen kommit in några ord där, som, enligt vad man påstår, gå utom motionens ram, vilket är alldeles riktigt. Det är de ord, som finnas på sid. 4, tredje raden nedifrån: »eller på annat sätt». Jag hemställer, att dessa ord måtte utgå, på det att proposition må kunna framställas på reservationen, och anhåller jag, herr vice talman, att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Södertälje m. fl. avgivna reservationen med den av mig påyrkade ändringen.

Herr Åkerman: Herr vice talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Att byggnadsarbetet är ett säsongarbete beror väl icke så mycket på de tidpunkter, som äro i lag bestämda såsom fardagar, utan på väderleksförhållandena. Nu har visserligen den föregående ärade talaren meddelat, att fackmän för honom uttalat sympati för den ifrågasatta lagändringen; men i allt fall är det väl ändå så, att väderleksförhållandena utgöra det största hindret för att byggnadsarbetena kunna fortgå under hela året. Nu har man emellertid med tekniska hjälpmedel hunnit betydligt längre fram i konsten att övervinna dessa svårigheter. Beträffande frågan om införandet av flera fardagar eller ändring av tiderna för dessa, så undrar jag, om icke den saken tillräckligt utförligt ventilerades år 1917. Då uttalades ju övervägande sympatier för den anordning, som för närvarande består, och att något sedan dess inträffat, som skulle nödvändiggöra en ändring härvidlag, kan jag icke förstå.

När man i likhet med reservanterna och motionärerna vill införa flera fardagar, så har utskottets majoritet befarat, att man därigenom skulle framkalla en mängd olägenheter för en stor del av befolkningen, som är beroende av hyresförhållandena, och att särskilt under dessa tider, då så förtvivlade förhållanden råda på hyresmarknaden, röra vid dessa bestämmelser och kanske framkalla en oro, som skulle göra förhållandena ännu svårare, tror jag för min del icke är tillrädligt.

Vidare är att märka att under Kungl. Maj:ts behandling och utredning för närvarande ligger en fråga om åstadkommande av förbättring å bostadsmarknaden. I sammanhang därmed kommer man naturligtvis att överväga, i vad mån man kan finna på åtgärder i den av motionärerna åsyftade riktningen.

Allt detta gör, att jag för min del är obenägen att gå med på motionen, och jag tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om ändrade
bestämmelser,
rörande
laga fardagar
m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla den av herr Pettersson i Södertälje m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen med den ändring, att orden »eller på annat sätt» utelämnades; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen;

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om skyldighet för den, som med begagnande av sin ekonomiskt eller socialt överlägsna ställning, medvetet tredskas att i rätt tid fullgöra sina förpliktelser, att till den berättigade utgiva ett effektivt skadestånd;

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om avbetalningsköp; samt

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omarbetning i visst syfte av strafflagens bestämmelser rörande ämbetsmännens rättsliga ställning och företrädesrättigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang. fortsatt
tillämpning
av lagen om
förbud i vissa
fall mot över-
låtelse av far-
tyg m. m.*

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärv av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri m. m.

Genom en den 23 januari 1920 dagtecknad proposition nr 39, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till

1:o) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri eller upplåtelse av fartyg, så ock mot förvärv av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri;

2:o) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 mars 1917 om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan utrikes orter; samt

3:o) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1918 om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan svensk och utrikes ort.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr Nilsson, Karl August: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än det utskottet kommit till, men jag har begärt ordet för att peka på, att det här gäller en lag, som för närvarande måste handhavas med allra största försiktighet.

Ang. fortsatt tillämpning av lagen om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg m. m.

Regeringen har också i propositionen härom å sid. 8 givit ett löfte att handhava den med försiktighet, då den säger, att Kungl. Maj:t naturligtvis kommer att, i den mån så kan ske utan förfång för statens intresse, medgiva lättnader i de i lagarna meddelade förbud. Det är alldeles nödvändigt, att detta också i praktiken tillämpas.

(Forts.)

Vi hava nu kommit därhän, att vår handelsflotta måste förnyas och förbättras, men om det lägges för starka hinder emot försäljning av gamla fartyg, så komma nybyggnaderna givetvis att lida synnerligen stort avbräck härav. Under de gångna åren har det måhända varit nödvändigt att i många fall, då det begärts, neka försäljningar, men jag tror, att tiden nu är inne, då det mycket väsentligt måste lossas på de bestämmelser, som hava tillämpats. Jag vet, att våra grannländer i detta fall äro i sämre situation än Sverige, så att de behöva och kunna köpa äldre, begagnade fartyg från Sverige, och detta gör, att Sverige, genom att avyttra gammalt tonnage, kan bliva i tillfälle att skaffa sig bättre och nytt sådant. Men genom att för hårt hålla på utförselförbudet, förhindras denna nyanskaffning.

Jag har, som sagt, intet annat yrkande än det utskottet kommit till, då jag förstår, att en sådan här restriktiv lagstiftning är av nöden. Jag har bara velat trycka på nödvändigheten av att tillämpningen av lagen får om möjligt så vida gränser, som för sjöfartsintressena är önskligt och med statens intressen förenliga.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 30 april 1918 om fastställande av högsta pris å vissa varor under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m.; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 19 juni 1917 med vissa bestämmelser mot oskäliga pris under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfogande-rättslagen.

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.
(Forts.)

Genom en den 23 januari 1920 dagtecknad proposition nr 40, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagt förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 213, av herrar *Reuterskiöld, Joh. Johansson* och *Grevesmühl*, ävensom

inom andra kammaren:

nr 315, av herr *Hage*;

nr 318, av herrar *Andersson* i Eliantorp och *Westman* i Brobygård; samt

nr 319, av herr *Lindman*.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen med avslag å herrar Reuterskiölds m. fl., herr Hages, herrar Anderssons i Eliantorp och Westmans i Brobygård samt herr Lindmans motioner måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservationer hade anmälts av, utom annan:

1:o herrar *von Sydow, Boberg* och *Andersson* i Knäppinge, vilka ansett, att utskottet i anslutning till herr Lindmans motion bort tillstyrka riksdagen att med avslag å den kungl. propositionen för sin del antaga en i reservationen införd lag om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden:

2:o av herrar *Westman* och *Nilsson* i Vibberbo, som anfört:

»För vår del finna vi ej tillräckliga skäl anförda för utskottets hemställan, att förfoganderättslagen skall oförändrad prolongeras på ytterligare ett år. Vi anse, att utskottet vid denna hemställan ej tillfyllest behjärtat den stora vikten såväl ur statsrättslig som praktisk synpunkt däray, att de utomordentliga befogenheter denna lag lägger i regeringens hand så snart ske kan inskränkas och avvecklas. Då enligt vår mening bland annat möjligheterna till ett återupptagande av den under kristiden förekommande statsdrift, som ägt rum exempelvis genom bränslekommissionen, böra undanröjas, kunna vi ej heller ansluta oss till en hemställan om bifall till det yrkande, som framförts i den av herr Lindman väckta motionen. Med stöd av vad vi sålunda anfört anmäla vi vår reservation mot utskottets beslut.»

Herr v o n S y d o w: Herr talman, mina herrar! Den s. k. förfoganderättslagen innehåller mycket långt gående inskränkningar ifrå-

ga om den enskilde medborgarens rätt att äga och besitta fast och lös egendom. Enligt denna lag är den enskilde pliktig att tåla, att staten sätter sig i besittning av hans byggnader, brukar hans jord, hugger hans skog, ja, han är skyldig att för statens räkning utföra viss verksamhet, ifall staten finner detta vara nödvändigt. En lag av sådan beskaffenhet hör i och för sig själv icke hemma i det moderna rätts-samhället, den hör hemma i de gamla staterna, där rättsordningen var sådan, att staten hade all rätt mot den enskilde, men den enskilde icke någon rätt gent emot staten. I det moderna samhället däremot skall den enskildes rätt mot staten vara hägnad och värnad lika mycket som mot annan enskild. Den enskilde må väl i vissa fall efter förut utstakade rättsregler vara pliktig att underkasta sig expropriationsförfarande, men i övrigt skall hans egendom och hans rätt att besitta och förfoga över denna egendom vara lika tryggad mot staten som mot varje annan enskild.

Det är klart, att den lag, varom här är fråga, under nuvarande förhållanden är en anomali, och den skulle aldrig hava kunnat komma till annat än under en tid av utomordentlig nöd och utomordentlig fara. Under sådana förhållanden hava vi, mina herrar, gått med på denna kristidslagstiftning, men jag är viss om att de flesta av oss gjort det motvilligt, tryckta av de hårda omständigheternas tvång och i den förhoppningen, att lagen icke skulle få gälla längre än som vore absolut nödvändigt. Vi hava också erhållit den mest auktoritativa försäkran, att så skulle bliva fallet. Statsministern har förklarat, att denna kristidslagstiftning icke skulle uppehållas en dag längre än som vore absolut nödvändigt. Då vi för ett år sedan prolongerade nu ifrågavarande lag, skedde det med den önskan, att det var sista gången vi skulle antaga en sådan lag. Jag må säga, att för de flesta av oss det var en besvikelse, då vi av de kungl. propositionerna funno, att Kungl. Maj:t återigen föreslog prolongering av kristidslagstiftningen. Jag ber också att få säga, att ifall man granskar den motivering, justitieministern anfört till stöd för kravet å förfoganderättslagens prolongering, måste man finna denna motivering skäligen svag. Det synes också, att justitieministern själv varit tveksam om lämpligheten att prolongera lagen i hela dess vidd. I ett avseende, i fråga om statsåtgärder för bränsleanskaffning, har justitieministern anfört sakskaäl, men i övrigt kan jag icke finna, att det till stöd för propositionen anförts annat än obestämda farhågor, vilka för närvarande — sedan Kungl. Maj:t förklarat krigstillståndet hava upphört — icke böra medföra ett prolangerande av en lag av så utomordentlig beskaffenhet som den ifrågavarande.

I fråga om bränsleanskaffningen förhåller det sig så, att bränslekommissionen vid årsskiftet 1919—1920 hade omkring 1,5 miljoner kubikmeter ved upplagd på enskilda tillhörig mark, över vilken staten förfogade med stöd av förfoganderättslagen. Skulle nu denna lag upphöra att gälla i detta avseende, så skulle det bli förenat med stora svårigheter för staten att kunna förfoga över denna ved, emedan den enskilde icke vidare vore skyldig att tåla upplag å sin mark eller att väg toges över hans mark för vedens bortförande. En stor ekonomisk för-

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfoganderättslagen.

(Forts.)

*Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.*

(Forts.)

lust skulle av sådan anledning kunna drabba staten. Efter ett genomsnittsvärde av 10 kronor kubikmetern skulle det här gälla en summa av 15 miljoner kronor. Det synes därför, som om vi icke skulle kunna komma ifrån att prolongera lagen, så vitt angår bränsleanskaffning. Då i övrigt, såsom jag nämnt, Kungl. Maj:t, enligt min uppfattning icke anfört tillräckligt bärande skäl för lagens prolongering kommer jag sålunda till samma ståndpunkt som funnit uttryck i herr Lindmans motion: att man nu skall prolongera lagen i vad det gäller bränsleanskaffning, men låta den förfalla i övrigt.

Nu har det sagts, att regeringen hittills icke missbrukat den oerhörda maktbefogenhet, som genom denna lag lagts i dess händer. Jag vill inte påstå, att något egentligt missbruk av lagen ägt rum, men jag vill ändå säga, att fall förekommit, i vilka den blivit tillämpad på ett sätt, som icke varit avsett vid dess tillkomst. Jag ber att få nämna ett par fall.

Under hösten 1918 och sedermera under hösten 1919 utgick det kollektiva arbetsavtal, som varit gällande inom kvarnindustrien, och så vitt strid skulle kunna undvikas mellan arbetsgivare och arbetare — en konflikt, som kunde hava medfört obehagliga konsekvenser — blev det nödvändigt att träffa nytt avtal. Detta visade sig förenat med svårigheter. En särskild förlikningsman tillkallades och som avgav ett medlingsförslag, vilket antogs av arbetsgivarna, men förkastades av arbetarna. Omedelbart därefter blevo arbetsgivarna uppkallade till regeringen, och det förklarades, att om de icke ville göra ytterligare eftergifter, så att avtal komme till stånd, komme staten med stöd av förfoganderättslagen att taga ifrån dem deras kvarnar och själva driva kvarnrörelse. För detta hot föllo kvarnägarna till föga. Lagen begagnades alltså att tvinga arbetsgivarna att göra större utfästelser än den av staten tillkallade förlikningsmannen ansett rätt och billigt. Jag tillåter mig ifrågasätta om det är den tillämpning av lagen, som man hade tänkt sig, då lagen tillkom. Jag vill gärna säga, att beträffande den uppgörelse, som kom till stånd, kunde skäl anföras både för och emot, och säkert är att regeringen handlade under fruktan, att mjöltillgången i riket skulle bli för ringa, men här är ändå ett exempel på att den makt, som denna lag lagt i regeringens händer, kan utsträckas till områden, som ingen från början tänkt sig. När detta skedde under den nuvarande regeringen, måste man fråga sig: om vi få en regering till vänster om den nuvarande, vad kan då inträffa? Jag vågar för min del icke säga annat, än att det kan vara förenat med stora vådor — sådan situationen är eller blir i landet — att medgiva prolongation av denna lag i så stor utsträckning, som Kungl. Maj:t begärt.

Jag yrkar avslag å propositionen och utskottets betänkande och bifall till den reservation, som avgivits av mig, jämte ett par andra medlemmar av utskottet.

Herr Reuterskiöld: Herr vice talman! Jag har tillåtit mig att motionsvis i denna fråga yrka rent avslag på Kungl. Maj:ts

proposition. Det finns två skäl, som göra, att man skulle kunna tveka angående avslag. Det ena är det av föregående årade tälaren berörda skälet med avseende å bränslekommissionen, och det skälet sammanfattas i propositionen på sid. 9. Jag tror, att med avseende därå man kan inskränka sig till att säga, att har bränslekommissionen kostat så mycket som den kostat hittills och riskerar man genom att behålla lagen blott för bränslekommissionens skull, alla de olägenheter, som i övrigt äro förenade med den, då är det bättre att taga den kostnadsförlust, som kan komma genom att den helt och hållet upphäves även beträffande bränslekommissionen. Jag tror, att överenskommelser kunna komma till stånd mellan markägarna i fråga och kronan, även om det kostar något, kostar det i alla händelser icke det belopp, som här satts i fråga. Dessutom finns en annan möjlighet, och det förundrar mig, att icke den möjligheten begagnats. Då man här yrkar bifall till propositionen med begränsande av lagen till att avse endast bränslekommissionens område i enlighet med herr Lindmans motion, förundrar det mig, att man icke inskränkt sig till att upptaga de övergångs- och slutbestämmelser, som finnas i lagen rörande giltighet av förutvarande beslag, då efter den gamla lagens upphörande en ny skall vidtaga. I stället för att skapa en ny lag att träda i kraft den 1 mars, kunde man bestämma, att de beslag, som då bestode ute å mark, som disponeras av bränslekommissionen, skulle bestå under viss nödig befunnen tid enligt förutvarande bestämmelser. Det torde icke vara omöjligt för Kungl. Maj:t att inkomma till riksdagen med förslag om nödvändiga åtgärder för reglering i sådan riktning, och hänsynen till bränslekommissionen utgör då icke något hinder för rent avslag.

Det andra skälet för att förlänga denna lags giltighet består däri, att Kungl. Maj:t varit tveksam, huruvida icke sådana förhållanden skulle kunna inträda under det år, som stundar efter den 1 mars, att man ånyo behöver taga lagen i anspråk. Det skälet är för mig icke på något sätt betydelsefullt eller avgörande, ty om så olyckligt skulle inträffa, att vi åter behöva en dylik ransonering, och dylika kristidsupplevelser, skulle jag dock vilja slå fast, att vad vi än göra, den ransoneringen får ej göras om och kan ej göras med stöd av den nuvarande förfogandelagen. Den reglering, som då kan och måste göras, den måste läggas efter helt andra linjer än dem, som erfarenheten hittills utdömt. Det torde vara alldeles klart, att om kristiden varat allenast ett år till hade hela den organisation och de anordningar, som därunder funnits, komplett brustit. Den var så nära bristningspunkten, då kristiden upphörde, att ingen utsikt fanns för den att den skulle ha bestått provet, om den förlängts ett enda år.

Förlänges denna förfoganderättslag, hava vi därest de gamla kristidsförhållandena återkomma, ånyo samma grund lagd, ånyo samma historia med samma fullständigt vanvettiga principer, som vi tillämpat under den gångna tiden. Upphäva vi åter den gamla

Ang. fortsatt tillämpning av den s.k. förfoganderättslagen.
(Forts.)

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.
(Porte.)

lagen, och tvinga vi Kungl. Maj:t att lägga fram ett annat förslag på nya grunder, så hava vi däremot möjlighet att ordna denna sak efter helt andra linjer och grunder, än eljest är fallet. Kommer åter svår kristid och vi hava den gamla förfogandelagen, blir det ingen, som tänker på eller behöver tänka på att göra nya linjer, men hava vi då icke den gamla lagen, måste det bliva ett nytt förslag, måste Kungl. Maj:t taga i övervägande, om icke nya linjer äro nödvändiga. De erfarenheter vi haft av denna lag äro sådana, att spåren alldeles bestämt förskräcka.

Jag skulle för min del vilja tillägga, att även om riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts proposition, det enligt min mening icke finns någon möjlighet att tillämpa denna lag under fredstid. Någon rättsenlig möjlighet finns icke. En faktisk möjlighet finns det ty en sådan kan man alltid få, men en verklig rättstillåten möjlighet att använda lagen, om krig icke äger rum, finnes icke. Det heter nämligen i 1 §: »Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» etc. Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har ju själv tvekat något inför spörsmålet, huruvida dessa uttryck verkligen äro tillämpliga och användbara under och på nuvarande förhållanden — jag förstår fullväl en sådan tvekan. Men statsrådet har övervunnit denna sin tvekan och ansett, att »utomordentliga, av krig föranledda förhållanden», också kunna syfta på sådana följder, som inträtt till följd av kriget. Om vi följa de fem olika lagar, som kallas förfoganderättslagar, alltifrån 1914 och till nu, finna vi emellertid, att det talas i den första om »krig eller krigsfara», i den andra om »krig och krigsfara, vari vårt land befinner sig, eller eljest utomordentliga av kriget föranledda förhållanden» och att uttrycken efterhand modifierats tills vi kommit till de nu bestående. I alla fallen förutsätter »krig eller krigsfara», liksom i 28 § värnpliktslagen och andra hithörande författningar, att det är pågående krig. »Krig» betyder krigstillstånd för Sverige eller ute i världen och ingenting annat, och jag kan icke se, att det är möjlighet att få lagen tillämpad, även om den formellt gäller, under sådana här förhållanden. Det är för mig ett ytterligare skäl att icke antaga en lag, som principiellt enligt lydelsen i sin första § ej är nu tillämplig. Nu finnas också i denna lag föreskrifter om att vissa bestämmelser skola tillämpas därest Kungl. Maj:t utger förklaring om att de förhållanden inträtt, som 1 § avser. Om en sådan förklaring från Kungl. Maj:ts sida skulle utgivas, medför den visserligen konstitutionellt ansvar för de rådgivare som tillstyrkt densamma, men har eljest icke betydelse för någon annan än den, som är uppgiftsskyldig, och jag vill i det längsta betvivla, att domstolarna skulle anse en sådan tolkning tillämplig.

Under sådana förhållanden, och då risken att behålla lagen är större än att avslå den, ber jag, herr talman, att på det allra livligaste få tillstyrka bifall till min motion, som går ut på rent och klart avslag.

Herr Svensson, Carl: Jag ber att till en början få anmärka, att det är med någon förvåning jag läst herr von Sydows reservation och även tagit del av det anförande, han här nyss hållit. Det var nämligen så, att i diskussionen i utskottet herr von Sydow hävdade den uppfattningen, att lagen icke helt kunde upphävas. Den måste under alla förhållanden äga bestånd beträffande det område, som beröres av bränslekommissionens verksamhet, samt i den del, som innefattas i andra stycket av 2 § 1 mom., som talar om beredande av tillgång till vara, *som är behövlig för krigsbruk*. Detta senare har emellertid herr von Sydow nu utslutit ur sitt förslag och sålunda frångått sin i utskottet uttalade mening.

Vad man nu i övrigt anför emot ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition är för det första, att det icke kan anses bevisat, att lagen behövs, och för det andra, att det är en alltför stor risk att lägga den fullmakt, som denna lag innehåller, i Kungl. Maj:ts hand, samt att denna risk är så mycket större — det har utvecklats i motionerna, och detsamma har ju här antytts av herr von Sydow — som man är oviss om i vilka händer regeringsmakten kommer att ligga under den närmaste framtiden.

Vad den första invändningen beträffar vill jag för min del medgiva, att det naturligtvis icke kan lämnas något faktiskt bevis på att denna lag är behövlig i hela sin utsträckning. Det är ju endast så till vida, man har faktiska förhållanden att hålla sig till att ännu har krigstiden icke försvunnit på det sätt, att man kan vara alldeles viss på att icke denna lag och anordningar med stöd av densamma fortfarande kunna visa sig vara av nöden. Men något bestämt bevis kan naturligtvis därvidlag icke förebibras från någondera sidan. Föredragande departementschefen har själv i sitt uttalande till statsrådsprotokollet varit inne på den tankegången, att man möjligen skulle kunna tänka sig att nu träffa bestämmelser allenast för de *särskilda fall*, där förfogande från statens sida ännu kunde anses vara erforderligt, och därigenom undgå en allmän prolongation av förfoganderättslagen, men herr statsrådet tillägger: »Jag vågar dock icke tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att förslå riksdagen en sådan anordning. Den möjligheten kan nämligen ej anses helt utesluten, att, så länge nuvarande vanskliga övergångstid fortfar, nya statliga ingripanden för reglering av förhållandena på vissa områden kunna bli av nöden.» Ja, det är just däri det avgörande ligger, att det *kan* uppstå förhållanden, under vilka det för landet skulle vara av mycket stor risk och till skada, att Kungl. Maj:t icke hade möjlighet att ingripa med stöd av denna lag. Man måste således betrakta dess fortvaro såsom en nödvändig gärd av varsamhet, när det gäller att avmönstra de särskilda medel, som under kristiden ha tjänat statsmakterna i deras strävan att på bästa sätt komma över svårigheterna.

Vad den andra invändningen beträffar, den stora risk, som skulle ligga i att prolongera förfoganderättslagen, vill jag däremot för min del säga, att jag icke tror, att det är någon som helst risk i en sådan prolongation. Den allmänna uppfattningen och den all-

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

männa opinionen i landet är tillräckligt deciderad och stark för att en regering, den må vara sammansatt huru som helst, skulle våga sig på att använda denna lag i andra fall än då det är uppenbart, att ett allmänt intresse och allmänt väl kräver det. Garanti mot missbruk av lagen ligger i denna allmänna uppfattning och det finns således enligt min mening icke någon risk för ett missbruk av lagen. Och om man, såsom synes vara fallet på vissa håll, befarar, att en regering kan komma till stånd, som skulle stå, såsom man har sagt, till vänster om den nuvarande, en regering, som skulle vara intresserad i allmänhet av socialiseringsingripande från statens sida, vill jag betona, att om en sådan regering skulle komma till stånd, så innebär icke heller detta någon risk för missbruk av denna lag, ty en sådan regering skulle naturligtvis bära sig ganska oklokt åt, om den skulle försöka sig på ingripanden av stadigvarande beskaffenhet i socialiseringssyfte eller dylikt med stöd av en lagstiftning, som icke gäller längre än till mars månad nästa år. Det är att måla skräckbilder, som äro fullkomligt överkliga, om man vill göra gällande, att i detta avseende skulle finnas någon risk.

Herr Reuterskiöld har i sin motion framhållit, att om det skulle inträda sådana förhållanden, att några statsingripanden behöfve vidtagas, som skulle fotas på en lag av denna beskaffenhet, finnes ju den möjligheten att sammankalla riksdagen för vidtagande av åtgärder. Men riksdagen är ju ändock en apparat av sådan beskaffenhet, och framför allt en apparat, som arbetar så långsamt, att det på intet sätt kan vara tjänligt att behöva uteslutande lita till denna utväg. Vidare yttrade herr Reuterskiöld i sitt nu hållna anförande, att för den händelse vi skulle få en ny kristid, som nödvändiggjorde en ny ransonering, måste denna under alla förhållanden grundas på en annan lagstiftning än den som här är i ifråga. Det är mycket sannolikt, att herr Reuterskiöld har rätt, så tillvida att själva den organisation, som skulle byggas upp på nytt, säkerligen komme att bli en annan än den hittillsvarande, men jag är icke övertygad om att icke detta kan ske på grundval av denna lag, och jag tänker mig, att under alla förhållanden måste såsom grund för ett nytt kristidsingripande ligga en lag, som i det stora hela är av samma beskaffenhet som denna förfoganderättslag.

Då jag, herr talman, icke kan finna, att det kan vara förenat med tillbörlig försiktighet att nu slopa förfoganderättslagen, och jag vidare anser, att det icke kan innebära någon som helst risk, att den fortfarande får existera ett år i hela sin omfattning, skall jag tillåta mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sigfrid: Herr talman! Då jag deltagit i denna frågas behandling i utskottet, skall jag tillåta mig att med några korta ord yrka bifall till utskottets förslag.

Det är ju så, att man kan säga, att de förhållanden som ha framkommit på grund av kriget, ännu icke ha avvecklats. De svårigheter, som hava uppkommit på skilda områden, hava ännu icke hunnit försvinna, och man kan ju också säga, att ännu har icke

kriget alldeles upphört — åtminstone i öster fortgår det ännu, i mindre utsträckning.

Det har här yttrats, att i händelse vi skulle få en regering, som står till vänster om den nuvarande, skulle det kunna tänkas, att denna regering kunde missbruka en sådan makt, som riksdagen lägger i dess hand genom att förlänga denna förfoganderättslag. Jag får för min del säga, att jag har det förtroendet till den regering som kommer efter denna, hur den än kommer att se ut, att jag är övertygad om att den kommer att handskas på sådant sätt med denna lag, att vi icke i någon högre grad ha något att frukta för våra näringar. Man får ju också säga, att det sätts, varpå man gått tillväga under den tid, som man haft denna lag, icke uppmuntrar till att fortgå på samma linje, som man gjort förut. Det är nog icke så, som herr Reuterskiöld yttrat, att man utan vidare skulle komma att fortgå på samma bana, ifall man skulle behöva att ånyo i vidsträcktare mån använda denna lag, utan man får vara betänkt på att försöka komma fram på nya vägar, ifall det skulle visa sig nödvändigt att ånyo tillämpa lagen.

Jag skall, herr talman, med denna korta motivering tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Westman: Då jag reserverat mig mot utskottets beslut, skall jag be att med några korta ord få angiva min ståndpunkt. Jag gör det så mycket hellre som jag får tillfälle att i mitt anförande fästa kammarens uppmärksamhet vid en fråga, som är av synnerligen stor praktisk betydelse och där det enligt min mening rätt snart blir vår skyldighet att taga ståndpunkt.

Att kristidslagarna och bland dem förfoganderättslagen antagits endast på ett år innebär naturligtvis, att man förbehållit sig att vid den tidpunkt, då lagens giltighetstid utgår, företaga en prövning av frågan, huruvida lagen i hela dess omfattning behöver förnyas. Den som gör framställning om ett sådant förnyande, alltså i detta fall Kungl. Maj:t, har naturligtvis bevisbördan lagd på sig, och det åligger Kungl. Maj:t att bevisa icke endast, att det fortfarande behövs en kristidslagstiftning utan även att varje stadgande, som anförtror Kungl. Maj:t en för den enskilda friheten betänkligen ekonomisk makt, fortfarande är behövt.

Denna självklara princip har emellertid, som vi alla kunna se, icke blivit följd i Kungl. Maj:ts proposition. Det kunna vi ju förstå redan av det skälet, att Kungl. Maj:t föreslår, att denna förfoganderättslag skall förnyas i hela dess omfattning, medan vi ha tillfälle att iakttaga, att den ekonomiska situationen nu är en helt annan än den var för ett år sedan, då dessa befogenheter anförtroddes åt Kungl. Maj:t.

Ett särskilt fall, då den nyss omtalade principen ej blivit iakttagen, framträder, om herrarna ge akt på de upplysningar, som förekomma i utskottets utlåtande rörande behövligheten av en fortsatt förlängning av Kungl. Maj:ts rätt att förfoga över fastighet. Det framgår av dem, att denna befogenhet under år 1919, såvitt känt

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfoganderättslagen.
(Forts.)

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfogande-rättslagen.

(Forts.)

är, tagits i anspråk endast i två fall, och det meddelas också den upplysningen, att den sedan maj 1919 icke har använts i något fall, så att alltså de båda fallen, som förekommit under året måste hava legat före maj månad. Likväl föreslås, att Kungl. Maj:ts rättighet att förfoga över fastighet skall bestå orubbad.

Om jag vidare går över till bränslekommissionen, ligger ju saken där så, att hela landet och även bränslekommissionen själv har trott, att den var ställd på avskrivning. Det meddelas ju också här i handlingarna den upplysningen, att bränslekommissionens huggningar voro avslutade i maj 1918 — alltså för ett och ett halvt år sedan — och i remissdebatten i andra kammaren meddelade herr finansministern, att man kunde räkna med att bränslekommissionens verksamhet skulle upphöra fr. o. m. den 1 juni 1920. Emellertid har såväl Kungl. Maj:t begärt som utskottets majoritet — och även högerns reservanter inom utskottet — tillstyrkt, att den förnyade lagen skulle få en sådan lydelse, att bränslekommissionen skulle kunna återupptaga sin verksamhet i full omfattning.

Jag kommer här till vad som för mig varit en huvudpunkt vid behandlingen av denna fråga. Den förste ärade talare, som öppnade debatten här i dag, herr von Sydow, berörde ytterst flyktigt denna sak. Han talade blott om att det alltjämt vore nödvändigt för bränslekommissionen att ha upplag, men han fäste icke uppmärksamheten vid att enligt den lagtext, som är framlagd i hans reservation, bränslekommissionen eller någon liknande myndighet skulle få vida längre gående befogenheter än att använda mark endast till upplag. Jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå, att i lagens 5 § 3 mom., som finnes medtaget i herr von Sydows reservation står, att »tages genom förfogande, som i denna paragraf avses, växande skog i anspråk, bör ej utan tvingande skäl avverkning av kronan bedrivas eller innehavaren åläggas i större omfattning än med god skogshushållning är förenligt». Detta gamla stadgande, som förut har reglerat bränslekommissionens verksamhet i fråga om skogsavverkning, bibehålles således alltjämt även i herr von Sydows reservation.

Man kan ju fråga sig, vad anledningen då är till att utskottsmajoriteten och även högerns representanter inom utskottet hava ställt sig på denna ståndpunkt. Jag vill då säga, att inom utskottet diskuterades ganska mycket om den saken, och det kom då fullt klart i dagen, att anledningen härtill vore den, att man har den uppfattningen, att läget på bränslemarknaden är synnerligen betänkligt. De avverkningar, som ha ägt rum i vinter och som för närvarande pågå, äro mycket små, och man uttalade från skilda delar av landet den uppfattningen, att det mycket väl kunde hända, att det komme att uppstå en synnerligen stor brist på ved. Om man då också tager i beräkningen den möjligheten, som även framkastades, att kolimporten skulle stoppas eller avsevärt förminskas, skulle man ju komma i en mycket farlig situation. Det är med anledning härav som man alltså från denna sida föreslagit, att lagen skulle få den lydelse, som den hittills har haft.

Om vi tänka oss in i detta problem och om vi utgå från att läget

blir så svårt, som nu sagts, måste vi ju säga oss, att det finns två utvägar att möta dessa svårigheter: den ena utvägen är *statsdrift*, således ett fullföljande av den väg man gått genom bränslekommissionen; den andra utvägen är, att man överlämnar åt *det enskilda initiativet* att framskaffa de vedmängder, som äro behöfliga. Jag behöver väl knappast säga, att jag och säkerligen den vida övervägande delen av vårt folk står på den ståndpunkten, att man efter de erfarenheter, som man haft under kristiden, bör välja den senare vägen, alltså överlämna frågans lösning åt det enskilda initiativet.

Då kan man fråga: Varför har då det enskilda initiativet icke fungerat på ett tillfredsställande sätt under denna vinter? Ja, mina herrar, svaret på den frågan är ju mycket enkelt. Det beror naturligtvis helt enkelt därpå, att den enskilda skogsägaren icke vågat företaga några större avverkningar så länge han icke varit säker om att han icke komme att bli utsatt för en ruinerande konkurrens från statens sida.

Om man nu antager en lagtext, som alltjämt bereder staten möjlighet och som *avser* att bereda staten möjlighet att sätta i gång en konkurrens med den enskilde genom statsdrift, är det ju givet, att man då lamslår det enskilda initiativet också för den närmaste tiden.

Tager man en sådan lagtext, följer därav, att när man sagt A, måste man även säga B. Bränslefrågan blir naturligtvis icke löst endast genom att man så här formellt bereder staten möjlighet till statsdrift på detta område, utan för en verklig lösning fordras ännu ett steg på den väg, som Kungl. Maj:t, utskottets majoritet och högerns reservanter tagit — det fordras med obehöflig konsekvens, att man vidtager åtgärder för att i en eller annan form *återuppliva bränslekommissionen*.

Gör man icke detta, kommer till följd av att man här vacklar mellan tvenne vägar och icke beslutsamt beträder någondera vår bränslefråga i det mest förtvivlade läge. Det slapphetstillstånd, som regeringen har låtit räckta alltför länge på vår inhemska bränsleförsörjnings område, kommer då att fortfara.

Det är därför att jag ser situationen på detta sätt, herr talman, som jag icke kunnat ansluta mig vare sig till Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens förslag eller till det yrkande, som högerreservanterna framställt.

Herr statsrådet L ö f g r e n: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall be att med några ord få dels bemöta vad som i debatten förekommit från motståndarna till förfoganderättslagens prolongering, dels också en smula angiva de skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att lägga fram det föreliggande förslaget i den form det fått.

Till en början skall jag något fästa uppmärksamheten på herr Reuterskiölds anförande jämfört med de synpunkter han framfört i sin motion. I motionen har herr Reuterskiöld starkare än sedermera här i debatten sökt göra gällande, att hela denna lagstiftning vore fullständigt omotiverad och avfattningen av de föreslagna be-

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfoganderättslagen.
(Forts.)

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

stämnelserna oriktig på grund av att vi nu i detta ögonblick icke skulle kunna anses leva under »av krig föranledda förhållanden». och herr Reuterskiöld har även velat göra gällande, att jag såsom föredragande departementschef skulle ha känt mig osäker på denna punkt. Nej, herr talman, jag får på det bestämdaste förklara, att jag icke hyst den minsta tvekan därom, att krigets efterverkningar ännu göra sig gällande på ett sådant sätt att lagen bleve tillämplig med den avfattning som den redan har i dess första paragraf; jag har blott velat uttryckligen fastslå, att så vore förhållandet. Icke heller har tvekan härom rått hos lagrådet; det har icke höjts en enda röst inom lagrådet i denna riktning. Men vad jag däremot har sagt i motiveringen till lagen är att, därest de nu rådande abnorma förhållandena icke skulle fortfa ra under hela den föreslagna nya giltighetstiden, lagen givetvis kommer att icke vidare bliva tillämplig, och med denna förklaring, synes det mig, som om även herr Reuterskiöld från hans utgångspunkter skulle kunna låta sig nöja. Skulle situationen förändra sig därhän, att lagen icke längre behövde tillämpas på grund av krigets efterverkningar, kan herr Reuterskiöld vara förvissad därom, att en regering, som känner sig ha ansvaret inför folket och riksdagen för de åtgärder, som här äro i fråga, icke heller komme att vidtaga några åtgärder med stöd av denna lag.

När man kommer till de praktiska konsekvenserna av herr Reuterskiölds ståndpunkt, är det emellertid att märka, att herr Reuterskiöld självy icke vågar bestrida, att sådana förhållanden ännu råda — han antydde, att han särskilt avsåg bränslekommissionens arbetsområde — som motivera speciella tvångsåtgärder från statsmakternas sida. Men i detta sammanhang fällde herr Reuterskiöld ett yttrande, som gick ut ungefär därpå, att det har skett så mycket galenskaper hittills på detta håll, vi ha haft så mycket tråkigheter av bränslekommissionen och den har kostat staten så mycket pengar, att om det nu, därigenom att man lämnar det hela oreglerat, kostar litet mera, spelar det ingen roll. Efter dylika utgångspunkter kan en ansvarig regering icke handla.

Herr Reuterskiöld har heller icke kunnat bestrida, och knappast heller någon av de övriga talarna, att en dylik lagstiftning kan bliva erforderlig, därest en förändrad situation skulle inträda. Ingen har kunnat med bestämdhet försäkra oss, att icke världssituationen kan inom en nära framtid komma att förändras, så att ett ingripande från statens sida, även utöver vad som nu är fallet, kan bliva erforderligt. Men då har herr Reuterskiöld ett recept, som också synes innehavas av herr Westman, nämligen att, därest det behöves en ny lagstiftning, kan man ju sammankalla en urtima riksdag. Men då gällde det, menade herr Reuterskiöld, framför allt att riksdagen icke skulle låta förbinda sig att antaga en lagstiftning, som vore likadan som denna, utan man borde gå efter nya linjer, skapa ett nytt system av rättsregler, som vore lämpligare än de hittills använda och som gäve den enskilde och hans verksamhet ett större utrymme än vad som hittills varit fallet.

Ja, herr talman, jag undrar verkligen, om det kan anses ligga någon reson i ett sådant resonemang. För det första är det ju det gendomliga med revolutionerna inom samhällslivet och de abnorma förändringar, som undan för undan där kunna inträda, att de liksom naturrevolutionerna komma så plötsligt att åtminstone icke jag från denna plats skulle kunna giva någon försäkran om att det icke kunde bli erforderligt för en regering att vidtaga nödiga åtgärder utan sammankallande av riksdagen.

Men sedan frågar jag vidare: Om vi nu hoppas på att denna tid efter krigets efterverkningar skall bli kortvarig, är det då verkligen meningen, att vi skola slå in på ett nytt kontrollsystem? Då få de herrar, som påyrka detta, verkligen vara så goda och lägga fram alldeles bestämda linjer för det sätt, varpå detta bör ske, och det böra de göra nu, ty sedan kan det vara för sent.

Jag begagnar detta tillfälle att även en smula reagera mot de ständiga uttrycken av missnöje och klander över förfoganderättslagen och dess tillämpning. Jag ber att få erinra om att förfoganderättslagen i sin huvudsakliga gestaltning tillkommit under en högerregering, och att den sedan enhälligt från samtliga partierna sida vid skilda tillfällen förnyats. Det maskineri, som varit inrättat för att handhava lagens tillämpning, har också tillkommit och organiserats under olika regeringar och under de skilda partiernas anslutning. Jag skulle tro, att för den korta tid, vartill jag hoppas att behovet inskränker sig, vi göra säkrast i att använda det system, som vi känna till. Och regeringen har ju för sin del försäkrat, att detta system skall tillämpas på ett för den enskilde så föga kännbart sätt som möjligt.

Med herr Reuterskiölds ståndpunkt stämde, om icke precis i motiveringen, så i alla fall i klämman herr Westmans mening, som ju redan fått ett uttryck i den låt vara kortfattade reservation, som är bifogad utskottets utlåtande. Jag ber att något få fästa herrarnas uppmärksamhet på detta aktstycke, om det nu kan kallas så. Reservationens ingress utgår tydligen från att man här från regeringens sida har begärt en prolongation i oförändrat skick av förfoganderättslagen. Det är nu för det första icke riktigt, ty man har tagit bort den bestämmelse, som särskilt på lantbrukarhåll väckt den största förargelsen, nämligen möjligheten att för en viss längre tid taga i besittning vanhävdad fastighet. Vidare har i motiveringen till denna bestämmelse uttryckligen sagts, att meningen med övergångsbestämmelsens borttagande just vore att förhindra vidare rekvisitionering av fastighet för dess eget ändamål, ehuru man av andra skäl bibehållit den lydelse, som 5 § har haft. Det är sålunda icke riktigt att man begärt prolongation i oförändrat skick av förfoganderättslagen.

Men jag erinrar vidare om att just den omständigheten, att reservationen riktar sitt klander mot att regeringen påstås begära, att förfoganderättslagen skall i oförändrat skick prolongeras — rust denna reservationens utgångspunkt tyder på att man i varje fall

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfoganderättslagen.

(Forts.)

måst medgiva, att vissa förfoganderättslagens bestämmelser eller därmed likartade vore erforderliga. Det är mot att man har lagt fram just denna förfoganderättslag, som man har vänt sig, men man har icke kunnat förneka, att det behövs en förfoganderättslag. Vad man emellertid underlåtit är att på något sätt antyda, vilka bestämmelser som i så fall skulle ersätta de nu föreslagna. Reservationen utgår sedan i fortsättningen därifrån, att regeringen haft en helt annan mening med prolongationen än den regeringen uttryckligen förklarat sig äga. Det säges nämligen i reservationen: »Då enligt vår mening bland annat möjligheterna till ett återupptagande av den under kristiden förekommande statsdrift, som ägt rum exempelvis genom bränslekommissionen, böra undanröjas, kunna vi ej heller ansluta oss o. s. v. — till förslaget.» Men nu ha vi ju uttryckligen förklarat, att det *icke* är meningen att återupptaga någon statsdrift, så att hela detta resonemang vilar på en oriktig förutsättning.

Så vill jag med några ord beröra den reservation, om vilken jag förmodar, att flertalet av motståndarna till lagförslaget gruppera sig. Jag kan nämligen icke förutsätta, att något större antal av kammarens ledamöter skulle gå på herrar Westmans och Nilssons i Vibberbo reservation. Det kan väl icke tänkas, att kammaren kommer att avslå ett förslag, vars nödvändighet i vissa avseenden dess motståndare icke vilja förneka — avslå detta förslag utan att anvisa något annat i stället. Jag förmodar därför, att vad man egentligen här har att allvarligt taga i betraktande är den reservation, som avgivits av herr von Sydow m. fl.

Jag ber då att få säga till dessa reservanter, att jag för min del skulle tro, att för de nuvarande behoven räcker den lag, till vilken de framlagt ett förslag till lagtext. Jag säger, att det är sannolikt, att för *det nuvarande* behovet skulle denna lag räcka. Men jag frågar även dessa reservanter: kunna och vilja de verkligen taga på sitt ansvar att försäkra, att det icke kan krävas vidsträcktare bestämmelser för behov, som kunna visa sig i en nära framtid? Man har ju genom den avfattning, som herr von Sydows reservation fått, erhållit garanti för bland annat möjligheten att där så erfordras rekviritionera fartyg för att uppehålla kolimporten. Så har åtminstone jag läst detta förslag, och sålunda är det icke, som herr Lindman i sin motion yrkat, inskränkt till att allenast tillgodose bränslekommissionens behov. Jag skulle också tro, att det, i fråga om importen, är tillräckligt att i bakhand hava förfoganderättslagen att tillgå för att garantera vårt importbehov av kol. Men jag vågar för min del icke taga risken för en försäkran, att det icke under några förhållanden i en nära framtid kan bliva erforderligt att hava tillgång till denna lag, även när det gäller att garantera vårt behov av andra förnödenheter. Det är att hoppas, men alldeles säkert är det icke.

Huru man därvidlag kan misstaga sig om framtiden, har man verkligen fått ett exempel på just inom det område, som jag nyss berörde, nämligen i fråga om transporterandet av våra importvaror.

Förra året var det icke så mycket tal om att icke förfoganderättslagen borde förnyas, men däremot riktade man sig mycket skarpt emot prolongationen av vissa lagar, som stadga förbud, därest licens icke erhålles, för våra fartyg att gå på främmande hamnar. Man motsatte sig detta så starkt, att man kan säga, att det huvudsakligen var på den punkten som motståndet mot prolongationen av kristidslagarna visade sig. Men nu, mina herrar, nu föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande till förmån för dessa lagars prolongation, och den s. k. sjöfartskommittén, som på den tiden lämnade det sakkunniga underlaget för kritiken, har vid detta tillfälle, ehuru den representerar de intressen, som bliva mest lidande av dessa lagars tillämpning, själv enhälligt ansett sig ändå böra tillstyrka deras prolongation. Så litet vet man i ett visst ögonblick om framtiden!

Herr Westman talade något om »bevisbördan» och påstod, att regeringen brustit i den bevisbörda, som åligger varje regering, att motivera sina förslag, när de framläggas. Jag skall be att få på det alla bestämdaste göra gällande, att något mera malplacerat än talet om bristande bevisning i detta sammanhang knappast kan förekomma. Här är icke fråga om någon »bevisbörda», utan om att regeringen begärt och begär av riksdagen en *fullmakt* att under vissa förhållanden handla på visst sätt. Vi kunna därvid hänvisa till vad som även här i kammaren vitsordats, att en liknande fullmakt hittills icke av regeringen missbrukats. Vidare hava vi i propositionen givit den mest bestämda försäkran om att fullmakten, därest den förnyas, endast skall tillämpas, där ett synnerligt statsintresse det påfordrar. Det gäller sedan för riksdagen att besluta, huruvida det förtroendet bör lämnas regeringen, den sittande och den som kan komma efter, att man giver den den fullmakt, som erfordras för att i en kritisk tid kunna handla snabbt och effektivt i det allmännas intresse.

Jag skall be att därvidlag särskilt med anledning av vad herr von Sydow yttrade, få avge samma försäkran om fullmaktens användning även nu här, och jag tror, att jag kan säga, att den gives med auktoritet även för den regering, som kan komma efter. Jag förutsätter nämligen, att ifall det skulle bliva en högerregering, behöver man icke från dess sida befara något missbruk av denna fullmakt, ehuru jag givetvis icke kan med någon bestämdhet yttra mig därom och vågar icke heller där påstå mig äga några garantier. Men vad en eventuell ny vänsterregering beträffar, får jag däremot erinra därom, att i behandlingen av detta ärende och vid avgivandet av de försäkningar, som äro lämnade i statsrådsprotokollet vid propositionens framläggande, hava även de socialdemokratiska ledamöterna deltagit. Och så långt till vänster förmodar jag, att icke ens herr von Sydow tror, att utvecklingen skall gå under den närmaste tiden, att det blir längre gående vänstermän än de, som representeras av de nuvarande socialdemokratiska ledamöterna av regeringen, som skola bära ansvaret för Sveriges öden och därmed också för denna lags tillämpning.

*Aug. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfoganderättslagen.
Forts.*

*Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.*

[Forts.]

Herr von Sydow: Herr greve och talman! Jag ber att få göra några korta repliker.

Herr Svensson fann det förvånande, att jag i den reservation jag jämte andra utskottsmedlemmar avgivit ävensom i mitt yttrande här i kammaren visat mig stå på en något annan ståndpunkt än den jag till en början intog i utskottet. Det är riktigt, att jag i utskottet till en början förfuktade den mening, att förfoganderättslagen borde bibehållas även i fråga om sådana varor, som kunna vara tjänliga och behövliga för krigsbruk. Man har visserligen rekvisitionslagarna, men denna lag går längre, och jag ansåg, att då man ändå för visst ämål måste hava kvar en del av den, man borde bibehålla den även för nämnda syfte. Emellertid vann jag icke någon anslutning för denna tanke vare sig hos mina meningsfränder eller motståndare i utskottet, och då jag sålunda fann föga utsikt att realisera den, ansåg jag det för att vinna klarare och enklare linjer och undvika splittring inom utskottet vara bättre att söka åstadkomma en liten kompromiss bland högerreservanterna och ena dem på samma linjer, vilket också lyckades. Jag tror icke, att detta är något okänt eller klandervärt inom de parlamentariska formerna.

Herr Westman fäste uppmärksamheten på att såsom den lagtext är skriven, som är bifogad min reservation, ger den regeringen befogenhet icke allenast att förfoga över den mark, varpå nu de upplagrade vedpartierna finnas, utan i allmänhet att använda förfoganderättslagen för anskaffande av bränsle. Detta är riktigt. Jag ber emellertid först att få fästa herrarnas uppmärksamhet på i vilken oerhört ogynnsam situation en utskottsreservant är försatt, som samma dag ett utlåtande justeras tvingas avlämna sin reservation, och därvid är nödsakad vidfoga ny lagtext till reservationen. Detta är i och för sig en mycket penibel situation, det kan jag försäkra herrarna och man får under sådana omständigheter hava överseende med om lagtexten icke blir så koncis, som eljest kunnat ske. Men i detta fall vill jag säga, att det icke var av något förbiseende jag kom till den avfattning av lagen, som herr Westman anmärkte på. Jag fann efter övervägande, att när man ändå måste hava lagen kvar i vissa delar för att giva Kungl. Maj:t en viss befogenhet ifråga om bränsleanskaffningen, det var förenat med svårigheter och antagligen mycket opraktiskt att inskränka Kungl. Maj:ts rätt i detta avseende. Ehuru jag sålunda ansåg att om Kungl. Maj:t skulle hava rätt att vidtaga åtgärder för att anskaffa bränsle, det icke var skäl att införa någon inskränkning för denna rätt, utgick jag därifrån, som jag också förklarade i utskottet, att förutsättningen var, att lagen icke skulle användas för annat än realiserande av det bränsle som fanns, såvida icke någon ny situation inträffade. Jag kunde icke vara blind för att vi återigen skulle kunna komma i en sådan situation av bränslenöd, som vi varit i en gång. Jag har haft tillfälle att följa verksamheten hos den kommission, regeringen sänt ut till Amerika för att där anskaffa kol för Sveriges räkning, och jag har fått kännedom om vilka utomordentliga svårigheter som varit förenade därmed. Under sådana förhål-

landen synes mig tjänligast, att den befogenhet, som Kungl. Maj:tt i allt fall skulle hava i detta avseende, fick en sådan omfattning, att den i nödfall kunde användas även för nyanskaffning av bränsle.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har här meddelat, att han anser, att den avfattning av lagen, som finnes i den av mig och andra avgivna reservationen, torde vara tillräcklig för rådande förhållanden, men herr statsrådet har frågat, om vi reservanter kunna lämna någon garanti att det icke kan uppstå sådana förhållanden inom den närmaste framtiden, att lagen kan behövas även för anskaffande av andra förnödenheter än de nu nämnda. Någon sådan garanti kunna vi självfallet icke lämna, men jag ber å andra sidan för min del att få fråga herr statsrådet, om herr statsrådet kan garantera, att icke även i framtiden, när denna lag en gång upplöpt att gälla, när som helst sådana förhållanden kunna inträffa? Herr statsrådet har själv sagt, att dylika omvälvningar komma alldeles oförmodat som ett åskslag, och det synes mig, att om man utgår från den synpunkt, som herr statsrådet här anlagt kommer man konsekvent till att lagen borde bliva permanent. Men så är ju icke meningen, det är ju ingen som vill det.

Jag ber, herr greve och talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Sederholm: Vi minnas alla från den tid, då denna lag först infördes, hur enhällig stämningen var för de åtgärder, den avsåg att möjliggöra. Vad som då framkallade denna stämning var den avspärrning, som vårt land blivit utsatt för och den tvångshushållning med de tillgångar, som funnos inom landet, som därigenom blivit en nödvändighet. Jag vill icke här upptaga frågan om huruvida den formulering, som bestämmer lagens giltighet, nämligen »utomordentliga av krig föranledda förhållanden», möjliggör dess tillämpning även nu, men jag vill påstå, att denna lag icke bör gälla annat än under sådana verkligen svåra förhållanden, när en hushållning med inom landet befintliga produkter av den viktiga natur, som det här är fråga om, verkligen är alldeles nödvändig. Man kunde icke då överblicka lagens verkningar, men jag tror, att man nu kan säga, att följderna i alla fall äro så pass allvarliga för näringslivet i vårt land, sådant det är byggt, att man så snart möjlighet finnes att avveckla lagen också bör göra det. Jag tror, att situationen nu är sådan, att en dylik avveckling kan ske. Nu är ju alla fall tillförseln av livsförnödenheter möjlig, och även om tonnagetillgången är knapp, är den icke så knapp, att icke det oundgängliga behovet av de förnödenheter, som måste importeras kan fyllas.

Här har blivit sagt, att bränslekommissionens verksamhet måste fortgå, då man här har att befara bränslebrist. Jag tror, liksom herr Westman visst nyligen framhöll, att om bränslekommissionen åter kommer att få ingripa och öka sin avverkning, blir det väl snarast en följd därav, att den enskilda företagsamheten icke får den omfattning, som behöves för att fylla landets eget behov. Jag är förvissad, att om denna lag fortfarande skall hava giltighet, kommer bara dess tillvaro.

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. h.
förslagand-
rättslagen.
(Forts.)

Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.

(Forts.)

även om vi få mottaga huru starka försäkringar som helst från re-
geringshåll, att den icke skall missbrukas, att hämmande inverka på
bränsleproduktionen, vedhuggningen, då vederbörande måste befaras
eventuella ingrepp från statens sida för att trygga bränsletillgången.
Därför menar jag, att det är nödvändigt, att skogsägarna få känna
den frihet med avseende på handeln med ved, som är nödvändig, för
att vedavverkningen skall få nödig omfattning. Det är alldeles givet
att just i dessa dagar, när vedavverkningen är i sin början, de åtgär-
der som vidtagas från statens sida bliva grundläggande för vedavverk-
ningens omfattning, och under sådana förhållanden kan jag icke fin-
na, att lagen från denna synpunkt kommer att verka gynnsamt med
hänsyn till denna vedtillgång vi hava att räkna med för nästa vinter,
utan snarare motsatsen.

Då inga tillräckligt bärande skäl synas mig hava anförts för lag-
ens bibehållande och då ett bibehållande under nuvarande förhållanden
skulle allt för mycket tyda på att man önskade få den av permanent
natur, ber jag att få förena mig i avslagsyrkandet.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Herr stats-
rådet och chefen för justitiedepartementet har i sitt anförande an-
tytt, att här föreligger en allmän benägenhet att klaga över förfö-
ganderättslagen. Det är mycket sant, att så är fallet, men det är
ett förhållande som är väl grundat.

Herr statsrådet anförde som en förmildrande omständighet,
om jag så får säga, att lagen från början lagts fram av vad han kal-
lade en högerregering. Om det verkligen var en högerregering eller
icke, skall jag icke inlåta mig på. För min del måste jag säga,
att alltifrån det lagen kom fram, har jag bekämpat den, oavsett
om det suttit en höger- eller vänsterregering, och jag har väl för-
utsett från begynnelsen, att det skälet skulle framföras: Ni voro
med om det på högerregeringens tid, varför bekämpa ni det i
vänsterregeringens tid? Jag har, herr statsråd, bekämpat den i
både höger- och vänsterregeringars tid, och vidhåller, att denna
kamp varit och är och blir befogad, om lagen skall fortsätta att
gälla. Lagen ger i regeringens hand — vilken regering det än
är — ett vapen, som vilken regering som helst gärna vill ha, och då
regeringarna äro partiregeringar, så följa partierna med. Men vi äro
för närvarande i en partibrytningarnas tid, där det icke är allde-
les visst, att partiparollerna från ledarnas håll också komma att
fullföljas.

Herr statsrådet sade vidare, att de nuvarande linjerna voro
kända, och att det var gott att hava dem den korta tid det gällde.
De nuvarande linjerna äro kända, men icke väl kända, utan tvärt
om. Och den korta tid det gäller — jag undrar vad därmed för-
stås. Om herr statsrådet med den korta tid det gäller menar det
år, för vilket förlängningen skulle ske, då är det sant, att det är
en kort tid, men under denna tid förutsattes, att lagen egentligen
icke skulle komma att tillämpas. Och om herr statsrådet menar,

att det under denna korta tid kommer en ny kristid, då är det väl ingen som tror, att lagen skulle upphöra vid årets utgång, utan då blir det nog en lång tid, som skall regleras efter samma dåliga linjer som hittills i stället för efter nya.

Att en omorganisation behöves, erkändes av den förste äradetälaren på Sörmlandsbanken, och det erkändes också av den äradetälaren på Kristianstadslänsbanken, som yrkade bifall till utskottets förslag med den enligt mitt förmenande något egendomliga motiveringen, att det behövdes andra linjer. Jag tror för min del, att det icke bara gäller organisationen utan också själva principerna, och man måste därvid göra en undersökning, vilka nya principer och vilken ny organisation man behöver. Herr statsrådet ville påstå, att det var deras skyldighet, som nu tala emot lagen, att framlägga sådana linjer. Jag tror icke, att det är deras skyldighet i denna stund, men jag tror, att den skyldigheten känna de som bekämpa lagen, och de äro i varje fall fullt beredda, om deras medverkan tages i anspråk, att lägga fram sådana linjer.

Herr statsrådet yttrade vidare ett par ord, som jag skulle vilja uppehålla mig vid ett ögonblick. Han framhöll, att jag i min motion starkare än här från denna plats har betonat betydelsen av uttrycket »utomordentliga, av krig föranledda förhållanden». Ja, vad jag har sagt i motionen, ansåg jag mig icke behöva upprepa här, men om det är nödvändigt, vill jag stryka under lika kraftigt som i motionen, att jag håller fast vid den mening jag där uttalat, Jag vill erinra om att denna förfogandelag kommit till med fäst avseende på den avspärrning, som ett krigstillstånd medför, när den gamla neutralitetsrätten försvann eller icke respekterades. När vårt land isolerades från andra på grund av krig, på grund av krigstillstånd, på grund av en ny uppfattning angående krigets rätt, då hänvisades vi till vår egen kraft, och då var det som vi behövde förfogandelagen. Men det tillståndet består ingalunda nu längre och kan väl icke heller bestå i »folkens förbunds» tid. Herr statsrådet anförde, att han alls icke tvekat angående betydelsen av ordet »krig», och åberopade att lagrådet icke haft någon invändning att göra. Ja, det är sant. Men jag kunde utan att vilja förhåva mig erinra därom, att när förfogandelagen först lades fram i det skick, som den hade 1914 och som den sedermera fick förbättrat år efter år i fem editioner, så hade lagrådet icke heller haft så värst väsentliga anmärkningar att göra i de punkter, där förändringar på grund av kritiken, kanske delvis också från mig, sedermera gjordes. Det skulle kunna tänkas, att samma situation föreligger ännu en gång i detta underbara mästerverk!

Herr statsrådet sade, att jag icke tagit hänsyn till de praktiska verkningarna och att jag velat göra gällande att en ansvarig regering icke kunde ställa sig på den sfändpunkten, att när man haft så många tråkigheter med denna bränslekommission, så gjorde det ingenting, om man hade litet fler. Ja, jag sade icke alldeles så, utan jag yttrade, att om man väger mot varandra olägenheterna av

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfogandelagen.

(Forts.)

*Ang. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfogande-
rättslagen.
(Ports.)*

latt slopa lagen mot olägenheterna av att hava den kvar, så våga de senare över och man får finna sig i de förra. Men jag skulle vilja tillägga, att om bränslekommissionen redan förra året fick en admonition att avveckla, och det oaktat icke följt denna utan sitter kvar i sin avveckling, så får man lätt den föreställningen, att ju mera den sölar med avvecklingen, dess lättare får den förlängning av lagen. Det blir en förevändning för den bristande energien i avvecklingen, och jag kan icke vara med om att man år efter år förlänger lagen, därför att en kommission behagar låta det gå långsammare än vad man tämligen allmänt anser kunde hava varit möjligt. Herr statsrådet betonade också, att här kunna komma så hastiga behov på, att en urtima riksdag icke alltid kunde hinna fullgöra vad som verkligen behöver göras.

Den förste ärade talaren på Sörmlandsbanken framhöll också, att en urtima riksdag är en apparat, som arbetar långsamt. Ja, skola vi döma efter urtima riksdagen förra året, så arbetade den långsamt, om den arbetade över huvud taget. Men den fråga, som var den viktigaste för dess sammankallande, nämligen spannmålsregleringen, den gick i ett flygande fläng att få avgjord, och jag tror för min del över huvud taget, att användandet av urtima riksdag, när det föreligger ett verkligt behov, är vida mera praktiskt i synnerhet om den blir ett incitament för den sittande eller en eventuell ny regering att lägga fram nya linjer. Det är icke minst därför, som jag anser, att det är av behovet påkallat att säga ett tveklöst och bestämt nej till förlängning av denna lag.

Herr statsrådet betonade, att det är en fullmakt regeringen begär, och herr statsrådet ansåg sig kunna garantera att, om regeringen var en vänsterregering av en icke alltför radikal färg kunde den garanti gälla, som den nuvarande regeringen givit. Den garantien går ut på att icke något ingripande skall ske, annat än när statens intresse det kräver. Ja, det är just frågan vad som är statens intresse och vad som statens intresse kräver. Däröfver äro meningarna delade, men så mycket är säkert, att en vänsterregering till vänster om den nuvarande regeringen säkerligen skulle hava en annan uppfattning om vad statens intresse kräver, åtminstone den partimassa, som utgör den regeringens stöd och ledstjärna. Under sådana förhållanden vågar jag för min del icke taga för god denna garanti, även när den är given i så uppriktig mening och tro som den nu är gjord utan jag herr greve och talman. att fortfarande få yrka avslag.

Herr Westman: Det är väl ingen som förvånar sig över att jag tagit till orda för att med några ord besvara de argument herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet riktade mot min reservation.

Det är ju självklart, att ett statsråd i dessa tider har mycket att göra och icke kan ägna en fråga av denna beskaffenhet annat än en förströdd uppmärksamhet. Jag torde kunna anföra detta såsom

en förklaring till den första anmärkningen herr statsrådet gjorde, anmärkningen däremot att det i reservationen står »för vår del finna vi ej tillräckliga skäl anförda för utskottets hemställan, att förfoganderättslagen skall oförändrad prolongerast på ytterligare ett år». Herr statsrådet sade, att detta var en felaktig formulering. Jag hänvisar då statsrådet till sid. 10 i utskottsutlåtandet, där utskottets hemställan av utskottet själv finnes angiven. Där heter det: »Under sådana förhållanden och med hänsyn till nuvarande vanskliga övergångstid finner utskottet lämpligast, att lagen oförändrad prolongerast på ytterligare ett år.» Jag har således i reservationen fullkomligt ordagrant återgivit det uttryck utskottet själv använder om sin hemställan. En annan fråga är om herr statsrådet hade önskat, att utskottet skulle hava varit så pedantiskt att det påvisat, att statsrådet föreslagit ändring i lagens övergångsbestämmelser. Det lämnar jag emellertid därhän, det är en sak, som statsrådet får göra upp med utskottet.

Vidare anmärkte herr statsrådet, att det vore en mindre lycklig formulering, som vi använt, då vi sagt i reservationen: »Då enligt vår mening bland annat möjligheterna till ett återupptagande av den under kristiden förekommande statsdrift, som ägt rum exempelvis genom bränslekommissionen, böra undanröjas, kunna vi ej heller ansluta oss till en hemställan om bifall till det yrkande, som framförts i den av herr Lindman väckta motionen.» Herr statsrådet gjorde gällande, att det icke betydde något, om det fanns en lagtext, som möjliggjorde ett återupptagande av sådan statsdrift, emedan såsom statsrådet förklarade en sådan bestämmelse endast med största försiktighet skulle tillämpas; men jag erinrar om vad herr Sederholm i sitt anförande nyss ytterligare understrukt, nämligen den psykologiska verkan ett sådant stadgande genom sin blotta tillvaro skulle komma att medföra på den enskilda företagsamheten.

Jag vill vidare erinra om, att jag i mitt första anförande tog upp frågan, huruvida regeringen på ett tillfredsställande och praktiskt sätt för närvarande sköter landets bränslefråga. Jag hade hoppats, att herr statsrådet skulle, till stor tillfredsställelse för många som känna sig behöva upplysning därom, meddela vilka *riktlinjer* regeringen ämnar följa i sin bränslepolitik, vilka *åtgärder* regeringen ämnar vidtaga för att denna säsong för vedavverkning som nu snart är slut, skall komma att användas på sådant sätt, att landets bränslebehov för det kommande året blir tryggt.

Med beklagande konstaterar jag, att herr statsrådet icke visat något intresse för detta spörsmål. För min del är jag övertygad, att det är regeringens skyldighet att kraftigt och så snart som möjligt taga upp denna sak till lösning. Jag varnar regeringen för att hängiva sig åt den illusionen, att den genomdrivit något av praktiskt värde, därigenom att den med hjälp av majoriteten i riksdagen får denna förfoganderättslag antagen.

Herr Boman: Herr greve och talman! Då denna lag förra året förlängdes, anförde en köpman, som då hade säte på Örebro-

Aug. fortsatt
tillämpning
av den s. k.
förfoganderättslagen.

Forts.

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfogande-rättslagen.

(Forts.)

bänken, några drastiska exempel på det sätt, varpå kommissionerna med stöd av denna lag utövat sin verksamhet. Och det lär icke kunna bestridas, att på köpmannahåll den uppfattningen var och är skäpligen allmän, att man, för att använda ett mildt uttryck, åtminstone i vissa fall icke kunnat förstå de riktlinjer, efter vilka lagen tillämpades av kommissionerna eller där de använde hotet om lagen. Nu har Kungl. Maj:t, i det statsrådsprotokoll som åtföljer propositionen, såsom stöd för sin hemställan åberopat bl. a. handelskommissionens avvecklingskommitté, vilka redogjort för huru de under hot av lagens tillämpning hade framtingat avtal om tillhandahållande av tonnage, avtal om fraktsatser och avtal angående kolpris. Jag tillät mig, redan då statsverkspropositionen remitterades, uttala min förvåning över vissa av dessa åtgärder och min uppfattning om den bristande överensstämmelsen mellan lagens syfte och de åtgärder, som på detta sätt under hot framvingades, särskilt avtalet om leveransen till Stockholms stads gasverk. Jag kunde icke finna, att ett dylikt avtal av ett statsintresse. Jag vågade konstatera att missbelåtenheten var ganska allmän i Sveriges övriga städer och att gasverken i åtskilliga av våra städer bittert klagade över att de icke fingo den ringaste hjälp av denna lag. De enskilda järnvägarna klagade på samma sätt, och redarna klagade på samma sätt, att de icke kunde vinna vad som varit avsikten med lagen. Och även där insmyger sig samma uppfattning, som inom handelskåren var rådande, eller att man icke går fram efter klara linjer i avseende å de åtgärder, som vidtagas, då den ena eller andra blir ålagd att fullgöra en prestation.

Då jag hyser den övertygelsen, att denna lags tillvaro — då det icke längre gäller att för landet fördela några knappa förråd — icke skulle vara till något gagn för landets näringsliv, ber jag att få yrka avslag på framställningen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på nu föredragna utlåtande framkommit följande yrkanden: 1:o att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o av herr *von Sydow*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja --- 61;

Nej --- 45.

Ang. fortsatt tillämpning av den s. k. förfoganderättslagen.

(Forts.)

Herr *Lindhagen* erhöi på begäran ordet och anförde: Jag har förnummit från det särskilda utskottet, som behandlar Kungl. Maj:ts proposition rörande Sveriges anslutning till nationernas förbund, att utskottet redan börjat behandla saken och ingått i realitetsbehandling av såväl propositionen som de väckta motionerna och därvid avstyrkt de hittills väckta motionerna, utan att ens avvakta den första motionstidens utgång. Vidare har däriifrån meddelats, att det är bestämt, att justering av betänkandet skall äga rum nästa lördag, då den så knappt tillmätta motionstiden utgår. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på vart en sådan behandling av riksdagsärendena leder. Jag förstår mycket väl, och det är också min egen erfarenhet, att riksdagens mening i en sådan fråga som denna blankt ingenting betyder och att allt är avgjort på förhand. Då kan det ju visserligen vara sak samma, om riksdagen får sin lagliga rättighet eller icke att uttala sig i frågan, men jag tycker att åtminstone den utvärtes anständigheten skulle i någon mån iakttagas.

Jag vill emellertid för min del hava sagt, att jag tycker att det särskilda utskottets sätt att behandla detta ärende är fullständigt stridande mot grundlagen.

Herr *Lindhagen* väckte följande motioner:

nr 220, angående skrivelse till Konungen med begäran om förslag till utvidgad folkstyrelse;

nr 221, angående skrivelse till Konungen i fråga om organisation av en i grundlag värnad samhällelig publikation för politiska frågor;

nr 222, angående skrivelse till Konungen i fråga om tryckfrihetsförordningens omdaning; samt

nr 223, om ändring av §§ 10 och 89 regeringsformen.

Dessa motioner hänvisades till konstitutionsutskottet.

Herr *Schlyter* avlämnade en av honom och herr *Linder* understöknad motion, nr 224, om ändring av § 26 regeringsformen.

Även denna motion hänvisades till konstitutionsutskottet.

Herr *Winberg* väckte en motion, nr 225, i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till nationernas förbund.

Denna motion hänvisades till särskilda utskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 88 och 103 till bankoutskottet, nr 89 och 107—109 till statsutskottet, nr 101, 102, 104 och 106 till jordbruksutskottet samt nr 111 till behandling av lagutskott.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av ränta å annuitet å statslån för järnvägsanläggning mellan Gånghester och Ulricehamn;

nr 7, angående utbetalning av förskott i avräkning å tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott; och

nr 8, angående arvodet för upprättande av register över riksdagstrycket vid 1919 års urtima riksdag; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i visst syfte rörande s. k. socken- eller distriktsmagasinsfonder;

nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av instruktion med angivet innehåll för domänstyrelsen; och

nr 18, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av gällande författningar rörande häradsallmänningar och andra genom kronans försorg tillkomna allmänningsskogar.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hagfält* under 10 dagar från den 23 innevarande månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,30 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Tisdagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 87, angående upphörande i viss utsträckning av nu utgående ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom införande av strafflagen den 16 februari 1864 frångångna bötesandelar;

nr 110, angående grunder för bestämmelser i fråga om användande av sax för fångande av djur;

nr 116, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 och till lag med vissa bestämmelser i fråga om granskning och justering av under år 1919 upprättad vägfyrktalslängd; samt

nr 120, med förslag till förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades Konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, jämte två inom riksdagen väckta motioner.

Upplästes fyra till kammaren ankomna protokoll, så lydande:

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg 43 röster;

i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

William Linder.

And. Pers.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman. ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Arnold Lindman med 42 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet Arnold Lindman blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

William Linder.

And. Pers.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Lindstedt 43 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet Gustaf Ferdinand Lindstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman.

William Linder.

And. Pers.

Ernst Lindley.

År 1920 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Samuelson 42 röster;
i följd varav herr hovrättsrådet John Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman.

William Linder.

And. Pers.

Ernst Lindley.

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens

kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordlades änyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 6, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 4—8, jordbruksutskottets utlåtanden nr 16—21 samt första kammarens andra tillfälliga utskottsutlåtande nr 7.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 87 till statsutskottet, nr 110 och 116 till jordbruksutskottet samt nr 120 till bevillningsutskottet.

Herr E k m a n, K a r l J o h a n, erhöll på begäran ordet och anförde: Genom en i dag publicerad kommuniké har officiellt tillkännagivits, att regeringens ledamöter efter gemensam överläggning ansett sig böra meddela Konungen, att sådana meningsskiljaktigheter uppstått i kommunalskattefrågan, att enighet icke kunnat uppnås om det förslag, som i denna fråga bör framläggas för innevarande års riksdag.

Anhållan att få framställa interpellation i kommunalskattefrågan.

Närmaste följden av den sålunda inträdda situationen torde bliva ett ministerskifte, så snart den föreliggande frågan om Sveriges inträde i nationernas förbund hunnit avgöras. Med avseende därå har i tidningspressen uppgivits, att statsministern då skulle hava för avsikt att tillråda Konungen att anmoda det socialdemokratiska partiets ledare att bilda den nya ministären.

Detta rykte förefaller otroligt. Vid landstingsmannavalen i mars 1919, då de nya demokratiska rösträttsbestämmelserna för första gången tillämpades, samlade det socialdemokratiska partiet endast 545,017 röster av hela antalet 1,785,223 röster. De borgerliga partierna däremot uppnådde ett sammanlagt röstetal av 1,135,681 röster. Socialdemokraternas röstetal gick sålunda vid dessa val icke upp till ens en tredjedel av samtliga avgivna röster. Och med de förskjutningar, som sedan dess av kända anledningar ägt rum till det vänstersocialistiska partiets förmån, torde det socialdemokratiska partiet knappast förfoga över mer än fjärdedel av de vid landstingsmannaval berättigades röster. Socialdemokrater och vänstersocialister tillsammans uppnådde vid nämnda val ett röstetal av 649,542 röster mot de borgerligas 1,135,681 röster eller alltså i procent av hela röstetalet 36,4 % mot de borgerligas 63,6 %.

Att under sådana förhållanden regeringsmakten skulle utlämnas åt det socialdemokratiska partiet, anser jag vara fullkomligt uteslutet; och jag vägrar för min del att tro på talet om statsministerns påstådda avsikter härutinnan. Ty skulle en sådan hemställan göras, så

Anhållan att
få framställa
interpellation
i kommunal-
skattefrågan.

(Forts.)

vore därmed ett *svek* begånget emot hela det borgerliga samhället, icke mindre än emot de valmän, som tillhöra de borgerliga partierna. Om ännu i vårt land politisk heder gäller, så kan i nuvarande situation en sådan hemställan icke göras.

Men om sålunda den ministär, som inom kort tid skall efterträda den nuvarande, skall och måste vara en borgerlig ministär, så är det av synnerlig vikt, att den samverkan som då i större eller mindre utsträckning kommer att äga rum mellan alla de borgerliga partierna vilar på ett fast underlag. Framför allt är det nödvändigt, att de olika borgerliga partierna före regeringsskiftet sättas i tillfälle att taga ståndpunkt till den fråga, som orsakat regeringskrisen. Men om detaljerna av den meningsskiljaktighet, som haft en så vittgående följd, innehåller den offentliggjorda kommunikén icke ett ord.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att få till hans excellens statsministern rikta följande fråga:

Är det hans excellens statsministerns avsikt att omedelbart lämna en officiell redogörelse för innebörden av de olika meningar, som i kommunalskattefrågan gjort sig gällande bland statsrådets ledamöter, ävensom för de riktlinjer till frågans lösning, som därvid av de liberala regeringsledamöterna ansetts bära följas?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag. varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,16 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Rättelse i första kammarens tryckta protokoll, nr 13, för den 18 februari 1920 f. m. I herr Schlyters anförande å sid. 54 sjutonde raden nedifrån står: »tullavdelning», skall vara: tudelning.